

של מי העתון הזה?

יחסי עתונאי – מו"ל

פסיקה משפטית

זה קובע, כי במקרים חריגים, זכאי לא רק מי שפוטר מהעבודה, אלא גם מי שהתפטר מהעבודה, לפי צווי פיטורין. מקרים אלו הם כאשר יש הרעה מוחשית בתנאי העבודה או שנוצרו במקום העבודה נסיבות בהן אין לדרוש מהעובד שימשיך לעבוד. השאלה התעוררה לאחר שהתובעת שלחה מכתב למו"ל של העתון בו עבדה, הג'רוזלם פוסט שבבעלות הנתבעת, פלשתיין פוסט בע"מ (מכתב מיום 2.1.1990 — נספח א' לכתב התביעה, הוא מוצג נ/1). במכתב הודיעה, כי היא מבקשת להפסיק את עבודתה לאור נסיבות שונות שנוצרו, ושהיא מבקשת לקצר כמידת האפשר את תקופת ההודעה המוקדמת. הדבר היה זמן קצר לאחר שהתחלפו בעליו של העתון וממילא התחלף גם המו"ל של העתון, שהוא נציגם של הבעלים.

נפרוש בקצרה את יריעת העובדות כפי שזו נפרשה בפנינו

נתחיל בחיבור התקופה של ערב הפסקת יחסי עובד-מעביד ובאירועים שהביאו בסופו של דבר לניתוק היחסים בין התובעת, שהייתה עורכת המוסף השבועי של העתון, לנתבעת. בשלהי שנת 1989 עברה השליטה בנתבעת לבעלי מניות חדשים. השליטה היתה קודם לכן בידי חברת משקיעי ישראל בע"מ (Israel Investors — I.I.C.), שהפכה לחברה בת של קונצרן "כור" ובנק הפועלים בע"מ, כאשר מירב המניות היו בידי קונצרן "כור" ומיעוטן בידי בנק הפועלים. שני הגופים האמורים מנוהלים על ידי חברת העובדים. העורכים הראשונים של העתון היו מר גרשון אגרון, לימים ראש עיריית ירושלים, ולאחריו מר טד לוריא. בשנת 1989 התקיים משא ומתן למכירת החברה הנתבעת, בגין קשייה הכלכליים. מר רט, אחד מעורכי העתון, לקח חלק בהתלבטויות ובחיפוש הקונה, מאחר והעורכים והעתונאים היו מודאגים מאד משינוי האווירה בעיתון וביקשו לוודא שהקונה יהיה מי שישמור על המצב הקיים. בשנת 1989 עברה השליטה בחברה הנתבעת מידי חברת משקיעי ישראל בע"מ לידי קבוצת הולנג'ר הקנדית, שיו"ר מועצת המנהלים שלה הוא קונרד בלק. הבעלים החדשים מינו את מר דוד רדלר ליו"ר דירקטוריון החברה הנתבעת ואת מר יהודה לוי לנשיא ומו"ל של העתון. ערב רכישת העתון על ידי חברת הולנג'ר, היו שני עורכים, מר ארי רט, שהיה מו"ל ועורך עד למינויו של מר לוי למו"ל, עת הפך להיות עורך בלבד, ומר ארווין פרנקל. עם רכישת העתון ומינויו של מר לוי לנשיא ומו"ל, הביע מר לוי את רצונו להמשיך לעבוד בשיתוף עם העורכים והעתונאים הקיימים. יחד עם זה הודיע מר לוי, כי יש לבצע פיטורי צימצום.

עברו של מר יהודה לוי וניסיונו

מר יהודה לוי שירת בצה"ל כדרגת אלוף משנה. בשנת 1978 הוא הושאל מהצבא לקרן הקיימת לישראל, מטעמה נשלח לשליחות בקנדה, שם הוא ניהל את המשרד של הקרן הקיימת לישראל בקנדה

לפני מספר חודשים נתנה שופטת בית הדין האזורי לעבודה בירושלים, אלישבע ברק, פסק דין במשפט, שיש לו חשיבות רבה לעבודתם של עתונאים בישראל — ג'ואנה יחיאל נגד חברת פלשתיין פוסט בע"מ, המו"ל של העתון ג'רוזלם פוסט

בית הדין האזורי לעבודה בירושלים

בפני השופטת אלישבע ברק
נציג ציבור עובדים מר יוסף הדני

התובעת: ג'ואנה יחיאל

הנתבעת: פלשתיין פוסט בע"מ

כשם התובעת: עו"ד א. שפאר; עו"ד גרבל

כשם הנתבעת: עו"ד יוסף ארנון

פסק דין

הככל העובד העתונאי? האם הפרוגטיבה הניהולית היא זכות מוחלטת של המעביד, שאם לא כן, מהן גבולותיה? מהו האיזון הראוי בין הפרוגטיבה הניהולית, הזכות לביטוי חופשי ועתונות חופשית של בעלים ומו"ל של עתון והזכות לביטוי חופשי ועתונות חופשית של עתונאי. מהו גבול זכותו של בעליו על עתון להתערב בתוכן וברוח הכתבות פרי עטם של עתונאים העובדים אצלו? שאלות אלו ואחרות הן שאלות שפתרון דרוש על מנת לברר, האם זכאית התובעת, עתונאית במקצועה, לפיצוי פיטורין, גם אם ייקבע שהתובעת התפטרה מעבודתה בעתון שבבעלות הנתבעת, וזאת לאור הוראות סעיף 11(א) לחוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג-1963. סעיף

האירועים ערב ניתוק יחסי עובד מעביד בקליפת האגוז

בין קבוצת עתונאים, אשר עבדה בעתון לפני העברת השליטה בנתבעת, לבין מר יהודה לוי, נתגלעו חילוקי דעות הנובעים מהשקפת עולמם השונה של שני הצדדים ולתפיסתם השונה את תפקיד המו"ל — נציגו של הבעלים — לעומת תפקידו של העורך — האחראי לעתונאים. כתוצאה מחילוקי הדעות, התבקש אחד העורכים, מר ארי רט, לפרוש מהעבודה קרוב להגיעו לגיל 65, בניגוד להבטחה קודמת לפיה הוא ימשיך לכהן כעורך למרות גילו. לאחר זמן קצר פרש גם העורך השני, ארווין פרנקל, אשר תחילה ביקש להמשיך לעבוד בשיתוף פעולה עם מר לוי. לאחר התפטרות מר פרנקל, שנעשתה ללא התייעצות עם העתונאים האחרים, שלחה קבוצה של שלושים עתונאים, בהם גם התובעת, מכתב (נספח א') לכתב התביעה (1/1), לפיו הם נאלצים להפסיק לעבוד ומבקשים לקצר את תקופת ההודעה המוקדמת במידת האפשר. על מהותו של מכתב זה, האם הוא מכתב התפטרות אם לאו, נעמוד בהמשך. נציין כאן רק בקצרה את עיקר המחלוקת. עיקר המחלוקת בין העורכים הקודמים של העתון, חברי המערכת והעתונאים, לבין הבעלים החדשים והמו"ל שמונה על ידם, נסב סביב השאלה, באיזו מידה רשאים הבעלים והמו"ל של עתון להתערב בעבודת המערכת, להעיר לעתונאים על דרך כתיבתם, והאם העתונאים נתונים אך למרותו של העורך או האם עליהם לשעות גם להוראות המועברות אליהם ישירות מהמו"ל שלא באמצעות העורך או גם באמצעותו.

השאלה היא, באיזו מידה שינוי בעלות של עתון שונה משינוי בעלות בכל מפעל אחר; באיזה מידה גישה שונה והשקפות עולם שונות של בעלי חדשים של עתון, מהווים כשלעצמם הרעה מוחשית בתנאי העבודה או נסיבות ביחסי עבודה לגבי העתונאים שבהן אין לדרוש מהם כי ימשיכו בעבודתם, כאמור בסעיף 11(א) לחוק פיצויי פיטורים.

נעמוד עתה בפירוט על האירועים האמורים הרלוונטים לסכסוך

התובעת וחבריה, אשר שיגרו עמה את המכתב הנחזה כמכתב התפטרות, עבדו בעתון תקופות ארוכות יחסית, מי פחות ומי יותר. התובעת עצמה עבדה בעתון מה-9.11.1970 עד ל-4.1.1990, היינו, קרוב לעשרים שנה. במערכת העתון שררה הרמוניה מלאה בין דעותיהם של העורכים והעתונאים לדעות בעלי העתון. עם החלפת השליטה בעתון ומינויו של מר יהודה לוי לנשיא ומו"ל, החלו העורכים והעובדים חוששים לעצמאותם כעתונאים. חששם גבר לאחר התנגשויות מספר עם מר לוי על צורת הכתיבה ועל תוכנם של דברים שכתבו העתונאים. כפי שהצהירה התובעת בעדותה הראשית, היה קו העתון בעיניהם של העתונאים ה"פורשים" מאז היווסדו ליברלי ציוני תוך שמירה על עצמאות מוחלטת מכל זיהוי מפלגתי, אם כי תוך נטייה לתנועת הפועלים. אם היו התערבויות

המערבית. תחת פיקוחו עבדו שני עובדים ובנוסף לכך הוא הפעיל מערכת גדולה של מתנדבים. בשנת 1981 חזר מר לוי משליחותו בקנדה ופרש סופית מצה"ל. הוא הקים חברת תיירות בשם "גור אריה יהודה", שעסקה בעיקר בהבאת קבוצות של תיירים, יהודים ולא יהודים, לארץ. בקיץ 1982 שימש מר לוי כדובר צה"ל בלבגון. מפעם לפעם הוזמן מר לוי להרצות מטעם משרד החוץ. בפעם הראשונה היה זה בעת היותו דובר צה"ל בביירות. בעקבות שריפת היערות, נקרא מר לוי בקיץ 1988 על ידי יו"ר הקק"ל לנהל את מבצע "עץ תחת עץ". בשנת 1989 הוא מונה לתפקידו הנוכחי כנשיא ומו"ל של העתון ג'רוזלם פוסט. למר לוי לא היה ניסיון עתונאי כטרם החל לעבוד בג'רוזלם פוסט, אך לטענתו, העבודות שביצע, הן בצה"ל והן בחייו האזרחיים בקנדה ובישראל, היקנו לו ניסיון ניהולי רב. מעבר לכך טוען מר לוי, כי העתונות לא היתה זרה לו, מאחר ובעת שהותו בקנדה, הוא כתב עשרות מאמרים, בעיקר לעתון יהודי במערב קנדה. בתקופה זו הוא גם הופיע, לדבריו, בעשרות אספות, ראינות והרצאות באופן ששילב את עיסוקו המקצועי עם הידע הצבאי שלו.

התובעת — גואנה יחיאל

והעורך ייצג קו אנטי-מפלגתי, יהליפו אותו (קטע המסומן באותיות א"ב – 2/).

לעומת דעותיהם של חברי המערכת והעתונאים, שנטו, כאמור, לאוריינטציה של תנועת הפועלים, היו דעותיהם של הבעלים החדשים והמו"ל ימניות יותר, ולפי הגדרת מר לוי, לא של הליכוד, אך באוריינטציה דומה, לעתים שמאלית יותר ולעתים ימנית יותר מהליכוד. עם רכישת העתון על ידי קבוצת הולנדי ומינויו של מר יהודה לוי למו"ל, ביקש מר לוי להדריך את העתונאים בשטחים מסוימים לגבי דרך כתיבתם. לטענתו העתון עד אז לא היה מאוזן. טענתו היא, כי הכתבות העתונאיות המדווחות על חדשות, אשר מתפקידן לשקף עובדות ותו לא, הכילו בחובן הבעת דעות, ודעות אלו לא היו מאוזנות. הוא ציין, שעתון צריך רק להביא עובדות ולא לפרשן, ולצערנו "החלק של החדשות הוא מאוד מגמתי". על כן עמד מר לוי על כך כי, באם העורך ינקוט בקו לא מאוזן, הרי שזכותו וחובתו של המו"ל ל"ישר" אותו. הוא הוסיף, כי הוא אינו נגד ביקורת, אך עליה להיות מאוזנת והגיונית. "בסך הכל זה העתון של עם ישראל, ולא של הצד השני". דאגתם של העובדים נבעה מהדגשת הדברים בראיון עם מר לוי, שאם יגיע למסקנה שהעתון אינו הולך בדרך הנכונה, הוא יתערב. אם יקבל תגובות שהעתון מייצג את אש"ף – אם כי הוא לא חושב שזה המצב – יבדוק את העניין. אף מר רדלר, על פי תצהירו של יורם קסל (עורך הספורט), העיר באחת משיחותיו עם עובדי המערכת, שהוא ועמיתיו שמעו "שהעתון הוא עתון של אש"ף". לדברי התובעת, עוררו בלב העתונאים דאגה נוספת דבריו של מר לוי, לפיהם בתקופת מלחמת לבנון, עת שירת בצה"ל, הוא "... גילה את העוצמה המניפולטיבית של התקשורת". מר לוי חוזר בראיון ועומד על כך, כי יש להציג עמדה מאוזנת הן כלפי פנים ובעיקר כלפי חוץ. דאגה נוספת עוררה בלבם של העתונאים סידרת ראיונות שנתן מר לוי לעתונאי חוץ והשמועה שמר לוי מקבל דיווחים מגורם פוליטי. אשר לכוח האדם העובד בעתון אמר מר לוי, כי יש לבצע קיצוצים מאחר ויש עודף של כוח אדם, אך אין כל סיבה שרט או פרנקל יעזבו את העתון. למרות שמר רט מגיע לגיל פרישה, אמר מר לוי, הוא לא בטוח שמר רט יצא לפנסיה. העובדים שטחו את דאגותיהם בפני מר לוי, ולאור הדאגות הללו הם הגיעו לסיכום עמו, שמר לוי יפרסם הבהרה. הדבר נעשה (נספח 3/ לתצהיר התובעת), במסמך לפיו:

אני מבקש להבהיר שיש לי אמון מלא בעורכי העתון ובצורה בה הם מנהלים את המערכת, למרות כל הדברים שפורסמו. אני מודיע חד משמעית שאכבד את החופש ואת העצמאות של המערכת.

לעורך יש שיקול דעת מוחלט לגבי תוכנו של העתון.

מסמך זה לא נחתם על ידי מר לוי, אך, כפי שהוסכם בין הצדדים, ניתן לו פירסום בעתונים.

השופטת – אלישבע ברק

של הממסד דאז, הן בדרך כלל תאמו את דעותיהם של העורכים והעתונאים. המערכת לא היססה אף לבקר את הממסד. כך קרה שהיא ביקרה את בנק הפועלים, למשל. לא היתה על כך תגובה או ביקורת מטעם בעליו של העתון. כך גם היתה המלצה להצביע למפלגת ד"ש בבחירות מסוימות, וגם על כך לא היתה כל תגובה של הבעלים דאז. לכן התעוררו דאגות, לטענת התובעת, בלבם של עובדי העתון, שני עורכי העתון, מר רט ומר פרנקל, והעתונאים, באשר לצורת המשך הפעלת העתון. הם חששו מהתערבות בעבודת המערכת והעתונאים ובעצמאותם העתונאית. התובעת מצביעה על מספר אינדיקציות שעוררו את חששותיהם. ב-14.7.1989 התפרסמו שני ראיונות שבאו להפיג חששות אלו. הראיון האחד היה עם מר רדלר, שהתפרסם בעתון המקומי של ירושלים, "כל העיר". הראיון הן בשאלה, אם הג'רוזלם פוסט ישמור על עצמאותו לאחר רכישתו על ידי מר רדלר. מר רדלר עמד על כך, כי העורכים ישארו בתפקידם והם ימשיכו לקבוע את המדיניות של המערכת. הוא עמד על כך, שהעתון צריך לייצג את כל הזרמים בציבור. יחד עם זה הדגיגה את העובדים אמירתו של מר רדלר, כי אין קו מפריד בין מעורבותו כמעביד לבין העובדים. מר רדלר ציין עוד, כי נכון שהוא אינו מתעניין במעורבות המערכתית והוא לא יכתוב מאמרים ראשיים, אך יש נושאים שיש להם "השלכות מובהקות על צביונו של כל עתון" (עמ' 31, עמודה ראשונה בראיון). דאגה גדולה יותר עורר, לדברי התובעת, הראיון עם המו"ל והנשיא, מר יהודה לוי. ראיון זה פורסם באותו יום בו פורסם הראיון עם מר רדלר, 14.7.1989, במקומון אחר של ירושלים הקרוי "ירושלים". בראיון זה אמר מר לוי, כי אמנם מר רדלר הבטיח שישמור על העצמאות המלאה של המערכת, אך לדעתו של מר לוי

לפאבלישר (המו"ל) יש זכות להכתיב את הדרך שבה העתון עובד. אם העורך יפעל בניגוד לדעת המו"ל, אפשר להחליף אותו. בכלל נראה לי, שבכל העניין של עצמאות המערכת יש הוגאה. מי קובע קו של עתון? העורך. ומי קובע שזהו הקו הנכון? אם "על המשמר" מייצג את מ"פ"ם

פרישת מר ארי רט

מר רט היה עורכו של העתון משנת 1975. כאמור, הודיע מר לוי, כי הוא מתכוון להמשיך ולהעסיק את מר רט, ואינו רואה כל סיבה שמר רט יפרוש בגיל 65. מר לוי חזר על כך בעדותו בחקירה הנגדית. הוא ציין כי לא היתה לו שום כוונה להחליף את מי מהעורכים. הן מר רט והן מר לוי העידו, כי באספת עובדים לאחר כניסת מר לוי לתפקידו, הודיע מר רט שהוא מעביר את השרביט לידי מר לוי, בהיותו האדם שעומד בראש הפירמידה. מר לוי ציין, כי לא היתה לו שום סיבה לחשוב שמר רט צריך לעזוב (עמוד 93, שורות 10-4). מהעדויות עולה, כי היו בנתבעת בתקופות שונות עובדים, אשר עבדו מעבר לגיל 65, והיו שעבדו אף במלאות להם 80. העורך החדש של העתון, מר דוד גרוס, נקרא לחזור לעבוד בעתון לאחר פרישת מר פרנקל, וזאת בהיותו בגיל 66. לטענת מר רט, היה הדבר ידוע למר רדלר. מר רט טוען, כי חברת הולנג'ר נוהגת להעסיק עורכים ומו"לים בעתוננים שהיא רכשה בגיל גבוה בהרבה מ-65 (תצהיר מר רט, סעיף 18). מעבר לכך, בראיון שקיים מר רדלר ביום 14.3.89 עם כתב "כל העיר", הוא ציין, כי אין כל סיבה להחליף את העורכים. העורכים יישארו בתפקידם והם ימשיכו לקבוע את המדיניות (נספח 1/ לתצהיר התובעת בעמ' 2, עמודה 1). אליבא דמר לוי, החל המתח בין מר רט לביןו, כאשר מר רט שתק בצורה הפגנתית בשיבות ההנהלה הבכירה של העתון ולא נטל חלק בדיונים. אך, לטענתו, לא שינה דבר זה את יחסו של מר לוי למר רט. המשבר ביניהם פרץ, כאשר נודע למר רט, כי מר לוי קיים, ביום 2.8.89, פגישה עם אדם בשם הירש גודמן. הכעס בא על רקע תחושתו הסובייקטיבית של מר רט, כי מר לוי החל להתעלם מקיומו. לאחר הפגישה האמורה, שלדברי מר לוי יוזמה היה מר הירש גודמן, אותו לא הכיר קודם לכן, קרא מר רט למר לוי לשיחה בחדרו הוא, נוף בו בקול וטען, שהיה בקיום הפגישה משום תקיעת סכין בגבו של רט. תגובתו הספונטנית של מר לוי היתה, כי הם לא יוכלו להמשיך לעבוד ביחד והוא ביקש ממר רט לזרז את הליכי פרישתו לפנסיה לאור העובדה שהוא בלאו הכי התקרב לגיל 65. למחרת התקיימה שיחה נוספת ביניהם, שהיתה שיחה שקטה ונינוחה. ביום 12.10.89 כתב מר לוי למר רט את המכתב ת/13, לפיו יהיה על מר רט לפרוש ביום 6.1.90 בהגיעו לגיל 65. מר לוי ציין בסוף מכתבו:

ארי, אם כי הזמן שעבדנו יחדיו בעתון הינו קצר ביותר ובעצם, לא נודמן לי להכירך היכרות של ממש, הרשה לי לומר לך כי אני מודע לעובדת היותך חלק מהעתון וחיות העתון חלק ממך במשך שנים ארוכות. לא נעלם מעיני כי רבים מזהים אותך עם העתון ולהפך, כחידה אחת, ואין זה קל להיפרד מ"מקום עבודה" כזה לאחר מפעל חיים שכזה.

עם זאת אני משוכנע שימצאו הדרכים בהן תוכל לתרום לעתון גם לאחר מועד פרישתך.

דברים אלה עולים מעדותו של מר לוי עצמו (עמ' 93), ולכן אין

לקבל את גירסתו של מר לוי, לפיה מר רט לא סולק. מר לוי העיד, שהסיבה להפסקת עבודתו של מר רט היתה אותה שיחה "משפילה". בספטמבר 1989 ביקר מר רדלר בארץ והעובדים תלו על לוח המודעות מכתב למר רדלר (נספח 4/ לתצהירה של התובעת), בו קבלו על פיטורי מר רט, שלדעתם ייצג את אופיו המיוחד של העתון, וטענו לקיום סתירה בין הצהרתו של מר רדלר לגבי יושרה של המערכת (editorial integrity) לבין פעולותיו של המר"ל, בפיטורי אחד העורכים הוותיקים של העתון, אשר ייצג את העתון במשך שנים רבות. לטענת התובעת, גער בה מר רדלר על שלקחה חלק בכתיבת מכתב זה, ואמר שמעתה יהיה לעתון רק עורך אחד, מר פרנקל, מאחר שכל מה שרט מעוניין בו, הוא השתתפות במסיבות קוקטייל.

היחסים בין התובעת למר לוי

א. פיטורי צימצום והגברת העומס על התובעת

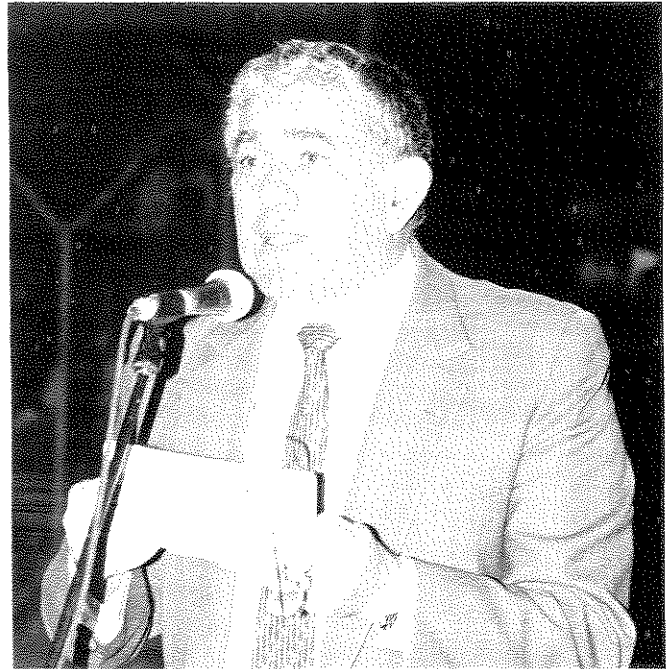
התובעת שימשה בתקופה האחרונה לעבודתה בעתון כעורכת המוסף השבועי. עם החלפת הבעלות הוטל על התובעת עומס עבודה מוגבר. זאת משתי סיבות: האחת, שהבעלים החדשים פיטרו עובדים בפיטורי צימצום, ועקב פיטורים אלו פוטרו חמישה מתוך תשעה עובדים שעבדו עם התובעת במוסף השבועי. השנייה, שמר לוי ביקש לשנות את הפורמט של השבועון, כך שהשבועון יהיה צבעוני. מאחר שלא ניתן באותה תקופה להוציא שבועון צבעוני במערכת הגירוזלם פוסט, נשלח השבועון להדפסה למערכת מעריב. דבר זה דרש הוצאת פורמט קטן יותר של השבועון מגימוקים טכניים של אפשרויות ההדפסה במעריב. התובעת עשתה כל שביכולתה לשתף פעולה עם מר לוי בשינוי הפורמט של העתון. הדבר דרש ממנה שעות רבות של עבודה ולכן נוספה, כאמור, העובדה שצומצם מספר העובדים של התובעת, והיא נאלצה לבצע פעולות רבות בעצמה, כגון: עבודה גרפית, עריכת צילומים וכתיבת מאמרים. אותה עת ביקשה התובעת להעסיק אשה בשם טובי, אשר עבדה קודם לכן בדפוס. בגלל פיטורי הצימצום פנה האחראי על גב' טובי לתובעת בבקשה, כי תמצא פתרון לגב' טובי. משהדבר תאם את צרכי התובעת, היא החלה להעסיק את הגב' טובי אצלה.

ב. הגורמים למתח שנוצר בין התובעת למר לוי

כעסה של התובעת גבר, כאשר מר לוי החל להציע לה נושאים לכתיבה. הנושאים רובם ככולם סבו, לטענת התובעת, סביב אנשי צבא או קצינים לשעבר, שהיו חברים של מר לוי. מר לוי מסביר זאת בכך, שביקש לשפר את העתון תוך ניצול קשריו הטובים עם אישי ציבור שהכיר היטב, בין היתר משירות משותף בצבא (סעיף 42 לתצהירו). הוא גם הציע לה שמות של כתבים שיכולים לכתוב מאמרים. התובעת סירבה לכתוב על נושאים שלא היה בהם, לדעתה, עניין חדשותי באותה עת, או על אנשים שכבר נכתב עליהם בעבר. כך ביקש מר לוי את התובעת לכתוב כתבה על ראש עיריית רמת גן, מר צבי בר, ועל יצחק מרדכי. אשר לצבי

צילום: דוד פליגל

שני האישים שיהודה לוי, המ"ל של ג'רוזלם פוסט, ביקש מג'ואנה יחיאל לכתוב עליהם: צבי בר ויצחק מרדכי

העתונאית מיכל סלע

מיכל סלע היתה כתבת לענייני רצועת עזה. מר יהודה ליטני היה העורך האחראי עליה. בטרם הכירה את מר לוי אישית כתבה מיכל סלע כתבה על מרד המיסים, מרי אורחי במסגרת האינתיפדה, בעיירה הערבית בית סחור. הכתבה שיקפה את רגשותיהם של תושבי העיירה, ולדעת העורכים של העתון, היא היתה מאוזנת והוגנת והתיימרה אך לתאר את התופעה (תצהירו של מר יורם קסל). בעניין כתבה זו נשלח למר לוי מכתב מאדם בשם דוד בדיין. המכתב (נספח 5/ לתצהיר התובעת) יוצא בטרוניה על הכתבה של מיכל סלע. נפרט כיצד הגיע מכתב זה לידי התובעת. מר דוד בדיין הינו מנהלה של חברה ליחסי עתונות ותקשורת, המהווה מרכז מידע (Israel Resource) אשר נהג לדרווח, לפי עדות מר רט, בעיקר על המתנחלים. מהעדויות עולה, כי ממשרד זה הגיע דואר רב למר יהודה לוי, ותמיד היה רשום עליו "אישי וסודי ביותר". על כך העיד מר רט, שהיה רואה את הדואר בעוברו ליד המזכירות. אחד המכתבים לא היה סגור, הוא נספח 5/ לתצהיר התובעת. במכתב זה מבקר מר בדיין, כאמור, את הכתבה של מיכל סלע, שלפי מר רט, עסקה בזכויות אדם בשטחים. מר בדיין כתב במכתב שהכתבה של מיכל סלע נראית יותר כמודעה בתשלום (Paid Advertisement), עבור הקבוצה עליה דיווחה הגב' סלע, ולא כעתונות. העובדים-העתונאים טענו לקיום קשר בין מר

בר, לא היה לדעת התובעת בכתבה עליו כל עניין חדשותי באותה עת, ואשר ליצחק מרדכי זכרה התובעת, כי כבר נכתב פרופיל שלו. היא סירבה לשתי ההצעות. יש לציין, כי כל אלה היו בגדר הצעות ולא היו כל אימים על התובעת באם לא תפרסם כתבות כמוצע. אותה עת הגיעו לאוזנה של התובעת שמועות, כי העסקת הגב' טובי, כאשר מר לוי מפטר אנשים לצורך צימצום, הכעיס את מר לוי. בחודש נובמבר קרא מר לוי לתובעת לחדרו, ושאל אותה אם היא "בעדו או נגדו". הוא פירט כי יש לו שלושה דברים כנגד התובעת:

1. המכתב 4/ שהתובעת כתבה למר רדלר בקשר לארי רט.
  2. העניין של העסקת המזכירה טובי במערכת השבועון.
  3. עניין סוכני המודעות: היתה אמורה להיות פגישה בין מר פרנקל, מר לוי וסוכני מודעות – עובדים שעבדו מחוץ לבניין על מנת להביא מודעות. בלילה שקדם לכך טילפן מר פרנקל לתובעת, אמר לה שהוא לא הולך לפגישה וביקש ממנה שגם היא לא תלך. התובעת אכן לא הלכה לפגישה.
- מעבר למתחים אלו, אשר התפתחו בין התובעת למר לוי, קרו מספר אירועים אשר עוררו בלב התובעת ותכריה העתונאים חששות, שהאווירה במערכת העתון השתנתה, שמנחים את העתונאים מה לכתוב וכיצד לכתוב את כתבותיהם, באופן שהיא לא תוכל עוד להמשיך ולעבוד בו. נעמוד על אירועים אלו.

נתניהו. לפני הארוחה הציג מר לוי בפניה את מר טד בקט, מייסד ה"מוסד לישראל", שהינה קבוצה נוצרית פונדמנטליסטית, אשר ביקשה להקים בישראל רשת תקשורת על מנת להפיץ לנוצרים בארצות הברית מידע על ארץ הקודש. מר לוי ביקש מגב' פלטשר לראיין את מר בקט. למרות שכאמור, מטרתה של גב' פלטשר הייתה לדווח על דברי מר נתניהו, היא הרגישה נאלצת לראיין את מר בקט בגלל מעמדו של מר לוי בעתון והעובדה שהוא ביקש זאת ממנה. לאחר מכן נודע לגב' פלטשר מתוך כתבה בעתון, שכתבה שלחה לה מפלוורידה (נספח פ/א לתצהירה), שמר לוי הדריך וניהל קבוצות של תיירים חברי קבוצת הנוצרים הפונדמנטליסטים – סיור המכונה "Support Israel". בכתבה זו נאמר, בין היתר, שמר לוי מונה למו"ל של אחד העתונים החשובים בעולם, הג'רוזלם פוסט, וכי הם מקווים שמעתה יכלול העתון מדור לחדשות ונושאים אחרים על הנוצרים (עמוד שני לכתבה). בראיין של גב' פלטשר עם מר בקט, אמר הלה, שרעיון ישראל השלמה נובע מהתנ"ך (ספר בראשית – מתן הארץ לאברהם מנהר פרת עד לנילוס), וכי נוצרים רבים מאמינים שישראל גדולה, כפי שהיתה בימי דוד ושלמה, תחודש. גב' פלטשר קיימה את הראיין כפי שנתבקשה, אך בהתייעצות עם עורך הלילה, החליטה לא לכלול את הראיין בעתון. נוצרה בה התחושה, שהמו"ל מבקש לטפח חוגים כגון החוג שמר בקט עומד בראשו. למחרת נתבקשה גב' פלטשר ללכת להקשיב לנאומו של לורד בלפור, שאמור היה "להכריז הצהרת בלפור שנייה", ולדווח על כך בעתון. מאחר והגב' פלטשר ציפתה לשיחת טלפון חשובה מקברניט אנייה ישראלית שעוככה במצרים (האנייה "ניוטה"), ומאחר וסקירה מקיפה על הלורד בלפור כבר נכתבה בעתון יומיים קודם לכן על ידי הכתב מר דוד ראג', התייעצה גב' פלטשר עם עורך החדשות, אשר מצידו התייעץ עם מר פרנקל, העורך דאז, והם הורו לה להתעלם מהוראות מר לוי. נראה לה חשוב יותר לדווח על הישראלים העצורים אותה עת באנייה במצרים. גב' פלטשר העידה, כי התערבות כגון אלו של מישהו שאינו חבר המערכת, לא אירעו בעבר.

האירועים ערב פרישתו של מר פרנקל והמניעים שהביאו לפרישתו

א. מאמרו של מר פרנקל על ראש הממשלה דאז בנובמבר 1989 דיווח הג'רוזלם פוסט על מסעו של ראש הממשלה דאז, מר יצחק שמיר, לארצות הברית. המאמר, פרי עטו של מר פרנקל, תיאר את המסע ככושל. ראש הממשלה תקף, בנאום שנשא בסיעת מפלגתו בכנסת, את ג'רוזלם פוסט בטענה, שהעתון מקלקל את שם ישראל בחוץ לארץ. על כך הגיב מר פרנקל במאמר מערכת (נספח 6/ לתצהיר התובעת). במאמר זה עומד מר פרנקל על חשיבותה של עתונות חפשית, וטוען, שלמר שמיר יש פחות מדי סבלנות לדרכיה העצמאיות של העתונות. הכותב מבקר את הדבקה הסטיגמות לעתונות, שנעשית בעיקר על ידי מפלגתו של ראש

ברייך למר לוי ואף טענו כי מר לוי משלם למר בדיין. עובדה זו לא הוכחה בפנינו, ומר לוי הכחישה מכל וכל. גירסתו של מר לוי מקובלת עלינו בעניין זה, מה גם שטענת העתונאים אינה אלא השערה. באותה תקופה היתה הגב' סלע בחופשה, וכשהיא חזרה מהחופשה נודע לה, כי מר לוי פנה לממונים עליה, יהודה ליטני ופרנקל, וביקש את פיטוריה. מר פרנקל אמר לגב' סלע, שמר לוי מבקש שהכתבות שלה תהיינה יותר מאוזנות. לאור דברים אלה ומאחר ומר לוי כלל לא הכיר או אישית את מיכל סלע, היא ביקשה ליזום פגישה עמו. הגב' סלע פגשה את מר לוי בפרוורודר באקראי וביקשתה לשוחח עימו. לדבריה, בשיחה זו הפעיל עליה מר לוי לחצים שלא מתחום המקצוע. הוא הגדיר את עצמו כימני קיצוני. בין השאר ביקש מר לוי מהגב' סלע שלא להשתמש בביטוי Gunman ולהשתמש במקומו בביטוי Terrorist כאשר מדובר בתושבי יהודה שומרון וחבל עזה שגרמו לפיגועים: בכך ראתה הגב' סלע התערבות בעבודתה העתונאית על ידי מי שאינו העורך של העתון.

העתונאים חמי שלו וכתבתו על סגן שר החוץ ביבי נתניהו

בכתבה שכתב מר שלו, הוא דיווח על דברים שאמר, לטענתו, מר נתניהו. בעקבות כתבה זו פנה מר לוי לחמי שלו ואמר לו, שמר נתניהו טוען כי הדיווח באשר לדבריו הוא שקרי. בתגובה סיפר מר שלו למר לוי, כי מצויה בידו קלטת ובה מוקלטים הדברים עליהם דיווח מפיו של מר נתניהו. הוא הציע למר לוי להאזין לקלטת, אך מר לוי אמר שאין צורך בכך. יחד עם זה ציין מר לוי, כי רצוי לשלו ישוחח עם דוברו של מר נתניהו ואם יש צורך, יהיה עליו להתנצל בפניו. הוא גם אמר למר שלו, כי לדעתו יש להתחשב בדבריהם וברגישותם של אישי ציבור. כל אלה הם דברים שמר לוי עצמו העיד עליהם בתצהירו. לדבריו, הוא הוסיף, כי הכל כפוף לדיווח אמת. הפנייה הישירה למר שלו שלא באמצעות העורך, האמירה, כי יש להתחשב ברגישותם של אישי ציבור וההצעה שמר שלו יתנצל בפני דוברו של מר נתניהו, הוסיפה שמן למדורת החימה של העתונאים. מר רט ציין בעדותו, כי במקרים דומים בעבר, כאשר היו תלונות של אישי ציבור על כתבות, הוא הקשיב לגירסת הכתבים, ונתן להם גיבוי מלא.

ניסיון להנחות את הגב' איילין רות פלטשר בנושאי הכתבות

איילין רות פלטשר היתה כתבת לענייני ערבים בג'רוזלם פוסט. לטענתה נתבקשה לכתוב על דברים שבעיניה לא היו חדשות. כך, למשל, השתתפה הגב' פלטשר ב-16.11.1989 בוועידה שנחית בנושא "ירדן היא פלשתיין", שבה הופיע הלורד בלפור, מצאצאי הלורד בלפור הידוע. הגב' פלטשר הוזמנה על ידי מארגני הוועידה לארוחת צהריים באישורו של מר לוי, ובניגוד לבקשתה לשלם עבור הארוחה. מטרתה היתה להאזין לסגן שר החוץ דאז, בנימין

אלא הצעה, אך תחושתו הסובייקטיבית של מר פרנקל היתה, שיש בהצעה זו משום הוראה. לפי עדות התובעת, ביקש מר לוי לכתוב מאמר מערכת, דבר לו סירב מר פרנקל. מאידך הציע מר פרנקל, שמר לוי יכתוב מאמר חתום על ידו. לכך לא הסכים מר לוי.

ב. הצטרפות מר לוי לוועדת העורכים ופרישתו של מר פרנקל לאחר האירוע האמור, ב-12.12.1989, כתב מר לוי למזכ"ל הגוף הקרוי "ועדת העורכים", מכתב (נספח 7/ לתצהיר התובעת) שבו נאמר:

אני, כיום, משמש בתפקיד המזכ"ל והנשיא של העתון בראשו אני עומד. בתוקף תפקידי זה אני מתכוון להיות מעורה ביותר גם בעבודת המערכת על כל המשתמע מכך. עם זאת, התלכתי להימנע, בשלב זה, מלמנות את עצמי כעורך אחראי, וזאת על מנת לא לפגוע במעמדו של העורך, ארווין פרנקל. בכל מקרה, דומני כי חברותי בוועדת העורכים הינה חיונית למילוי תפקידי כהלכה, ולמרות הסתייה המשתמעת מהנאמר לעיל אבקשן להביא את בקשתי להיכלל בה לפני הסמכות המתאימה. באם ידרשו ממני הסברים נוספים אשמח למסרם לכם.

מכתב זה נכתב בעקבות שיחת טלפון בין מזכ"ל ועדת העורכים ומר לוי. מזכ"ל ועדת העורכים אמר למר לוי, כי לפי תקנון ועדת העורכים אין זה אפשרי לדעתו להיענות לבקשתו. המזכ"ל היפנה את מר לוי לחנה זמר, אשר אמרה למר לוי, כי הדרישה לקבל חבר חדש לוועדת העורכים צריכה לבוא מהעורך. מר לוי הסביר לחנה זמר, שהדבר בלתי אפשרי לאור ההיררכיה הקיימת בג'רוזלם פוסט. העורך נמצא מבחינה היררכית בכפיפות למר לוי, ועל כן לא ייתכן, לדבריו, שהוא ימליץ על מר לוי כחבר לוועדת העורכים. הגב' זמר הציעה למר לוי לכתוב מכתב. לפיכך נכתב המכתב 7/7. לא ידוע אם התקבלה תשובה על המכתב, אך התוצאה היתה שמר לוי התקבל כחבר בוועדת העורכים.

הן השיחות והן המכתב 7/7 נעשו ללא התייעצות ושלא בידיעתו של מר פרנקל. כל שטוען מר לוי הוא, שהוא לא הסתיר את הדבר, אך הוא לא עשה דבר על מנת לחשוף אותו בפני מר פרנקל, ששימש אז כעורך העתון. מספר ימים שימשו גם מר פרנקל וגם מר לוי בוועדת העורכים.

התפטרותו של מר פרנקל באה לאחר מכתבו הנ"ל של מר לוי לוועדת העורכים (מסמך 7/7) ולאחר הצטרפותו לוועדה. מר פרנקל הבהיר זאת בשיחה עם מר לוי וכך עשו גם עובדים אחרים (עדות מר לוי בעמ' 201 למטה). מר פרנקל הסביר למר לוי שהוא נפגע בעיקר מהמכתב 7/7 לוועדת העורכים. הוא גם הסביר זאת בכתב למר לוי ולמר רדלר (מכתבים 8/ ו-9/). מר פרנקל נפגע מכך שמר לוי ציין, כי הוא נמנע "בשלב זה" מלמנות את עצמו כעורך ראשי, בראותו בכך כוונה לעתיד. יש לציין, שמר לוי הסביר להנהלת הולנג'ר, שמר פרנקל התפטר בגלל עייפות, ואכן מר בלק, יו"ר מועצת המנהלים, כתב במכתב למערכת (נספח 13/ לתצהיר התובעת), המהווה תשובה למכתב מתקפה על העתון

ראש הממשלה לשעבר, יצחק שמיר, תקף את הג'רוזלם פוסט

הממשלה, כאשר הג'רוזלם פוסט הוא מטרה טובה בגלל תפוצתו גם בחו"ל. הוא הצביע על אותה אספה של סיעת הליכוד בכנסת, בה תקף ראש הממשלה את המאמר שתיאר את נסיעתו לארצות הברית כ"כושלת". לדעתו של הכותב, מר פרנקל, הסיבה לתקיפת העתון על ידי ראש הממשלה היתה, העמדה שמביע העתון במאמרי המערכת בעד פשרה טריטוריאלית. תפקידו של העתון, מוסיף מר פרנקל, כמו כל עתון בישראל ובעולם החופשי, הוא לפנות לאומה ולא למפלגה שבשלטון. על ממשלה דמוקרטית לתמוך בגישה זו ולא לתקוף אותה. למחרת פירסום המאמר, קרא מר לוי למר פרנקל לשיחה, ועל פי גירסתו הוא, אמר לו, שלדעתו זו טעות שמאמר מערכת יציג עמדה פוליטית צרה המשקפת חלק קטן יחסית של זרם פוליטי מסוים — היינו, תנועות שמאלניות — שרק כתנאים מסויימים יהיה פיתרון פוליטי בין הערבים ליהודים בארץ. אין מר לוי מתכוון בקבוצה זו למפלגת העבודה. לדעתו, אין גישה זו משקפת את הקונצנזוס במדינה. מר לוי ציין, שהוא מעדיף לראות מאמר כזה עם חתימה מתחתיו (עמוד 103 למטה ועמוד 104 לפרוטוקול). התייחסותו היתה להבעת הדעות הפוליטיות שבמאמר. אליבא דמר לוי, הצדיק מר פרנקל את עמדתו של מר לוי, ואמר, שגם הוא מנחה את העתונאים שתחת פיקוחו ברוח זו. יחד עם זה ראה מר לוי כלגיטימי את החלק במאמר התוקף את ביקורתו של מר שמיר על העתון. על פי טענת התובעת, שלא גיסתה בעדותו של מר לוי, דרש מר לוי ממר פרנקל שלא לפרסם את המאמר במהדורה הבין לאומית. על פי עדות מר לוי, לא היתה זו דרישה

<p>Ychuda Levy <i>President and Publisher</i></p>		<p>Erwin Frenkel <i>Editor</i></p>
<p>Avi Golan <i>Marketing, Advertising Manager</i> Ronnie Friedmann <i>Treasurer</i> Yosef Horn <i>Press Manager</i> Ray Lewis <i>Circulation Manager</i> Daphne Raz <i>Manager, North America</i></p>		<p>Yaakov Reuel <i>Editorials Editor</i> Shalom Cohen <i>Op-ed Editor</i> Hanan Sher <i>Supplements Editor</i> Ronnie Hope <i>Editor, International Edition</i></p>
<p>F. David Radler <i>Chairman, Board of Directors</i></p>		

<p>Ychuda Levy <i>President and Publisher</i></p>		<p>N. David Gross <i>Managing Editor</i></p>
<p>Avi Golan <i>Marketing, Advertising Manager</i> Ronnie Friedmann <i>Treasurer</i> Yosef Horn <i>Press Manager</i> Ray Lewis <i>Circulation Manager</i> Daphne Raz <i>Manager, North America</i></p>		<p>Yaakov Reuel <i>Editorials Editor</i> Shalom Cohen <i>Op-ed Editor</i> Hanan Sher <i>Supplements Editor</i> Ronnie Hope <i>Editor, International Edition</i> Matt Nesvisky <i>Magazine Editor</i></p>
<p>F. David Radler <i>Chairman, Board of Directors</i></p>		

מיום ליום. מ' 8 ל' 9 בינואר 1990 השתנה שמו של העורך: מארווין פרנקל לנ. דוד גרוס

בעצמאות המערכת תוך פגיעה בהשקפות העולם שהעתון ייצגן מאז יסודו בשנת 1932.

באיריה שנוצרה אין אני רואה אפשרות למלא את תפקידי כהלכה ולמעשה נלקח ממני אותו חופש פעולה ואף חופש המחשבה שהם חיוניים לביצוע תפקידי תוך נאמנות לעתון, לקוראיו ולעקרונות המקצוע. באם תעמדו על כך, כמובן שלא אסיים את עבודתי לפני עבור תקופת ההודעה של 30 יום, אך נדמה לי שניתן יהיה לקצר את התקופה עד לפרישתי בפועל למינימום.

אינני מניח שתתעוררנה בעיות כלשהן לגבי ביצוע תנאי הפרישה המקובלים בעתון ושאני מוכן להסתפק בהם. אנא אישורכם.

כל אחד מהעתונאים מילא את מספר השנים שבו עבד וחתם על המכתב. מכתבים אלו הועברו למר לוי ביום 2.1.90. על מכתב זה קיבלה התובעת תשובה (נספח ב') לכתב התביעה המתוקן), לפיו קיבל מר לוי את הבקשה לשחרר את העתונאים מעבודתם. כן ציין מר לוי, כי הוא מקבל את בקשתה לקצר את תקופת המעבר למינימום והוא יודיע לה על המועד המדויק של הפסקת העבודה לאחר שיחה. חלק מהעתונאים שכתבו את המכתב, קיבלו הודעה לעזוב את הבניין עד לשעה 17.00 באותו יום, היינו, תוך 15 עד 45 דקות. לאלה שלח מר לוי את המכתב ת/10, שבו קיבל את בקשתם לקצר את תקופת המעבר למינימום וכתב:

אבקשך לפנות את מקומך במערכת מיד עם קבלת מכתבי זה, לחסל את כל ענייניך האדמיניסטרטיביים בבניין (כולל מילוי טופס טיולים מפורט, כנהוג במפעל זה) ולהימנע באופן מוחלט מכל פעולה הקשורה לעתון,

בנואיש כרוניקל (12/י) לתצהיר התובעת), כי מר רט פרש בהגיעו לגיל הפרישה הנורמלי ומר פרנקל פרש בגלל עייפות כמו גם בגלל דאגה, שעתה הוא מודה שהינה מוגזמת, לגבי נטיותיו הפוליטיות של המו"ל. מר פרנקל התקומם על הנמקת התפטרותו כאילו היתה בגלל עייפות וכן על אמירתו של מר בלק, שמר פרנקל מודה כי דאגותיו לגבי הנטיות הפוליטיות של מר לוי היו מוגזמות (14/י).

נסיבות הפסקת עבודתם של התובעת ועוד עשרים ותשעה עתונאים

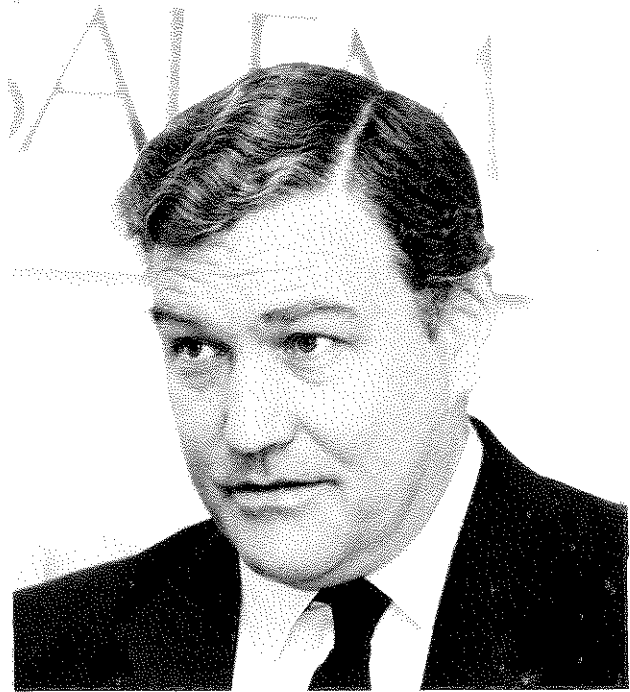
מכתבי ההתפטרות של מר פרנקל המופנים למר רדלר ומר לוי (8/י ו-9/י) נכתבו ב-25.12.89. התובעת פנתה למר רדלר, קבלה על הריסת צוות יעיל ומנוסה של העתון וביקשה את התערבותו של מר רדלר. על כך לא קיבלה כל תשובה. לאחר אירועים אלה, ביום 2.1.90, שלחה התובעת וחבריה, בסך הכל שלושים עתונאים, כל אחד בנפרד, מכתב וזה שנוסח על ידי עורך דינם (נספח א') לכתב התביעה מוצג נ/1) וזה לשונו:

מר רדלר ומר לוי הנכבדים,
בצער רב אני נאלץ לאחר שרות של ..... שנים במערכת הגירוזלם פוסט להודיעך שעקב ההרעה המוחשית של תנאי העסקתי לא נותר לי אלא לבקש לשחררני מעבודתי בעתון.

בניגוד לכל ההבטחות שניתנו מאז נדונה שאלת מכירת מניות פלשהיין פוסט בע"מ לראשונה, על פיהן עצמאות המערכת תשמר ולא תהיה פגיעה באופי העתון, הרי באחדשים האחרונים חל כירסום הולך וגובר

לתוכן המתפרסם בו או לפעולה כשמו או מטעמו החל מהיום בשעה 17:00. בכך ניתקים היום יחסי עובד-מעביד בינך לבין החברות הנ"ל.

כאמור, לתובעת לא נכתב מכתב לעזוב את הבניין באותו יום. מר לוי הציע לתובעת, לדבריה, להישאר בעבודה עוד מספר ימים על מנת להעביר את התפקיד, אך לאחר קבלת המכתב, נספח ב' היא הרגישה שאינה יכולה להישאר עוד. למחרת כבר ישבה בכסא שלה אשה אחרת, ונאמר לה שהיא קיבלה את תפקידה של התובעת. אשה זו כבר עבדה למחרת במחשב של התובעת תחת הקוד הסודי שלה. בנוסף האשים מר לוי את התובעת, כי היא הסיתה את האחרים. ב-3.1.90, היינו, למחרת שיגור המכתב, נספח א' לכתב התביעה, כתבה התובעת לאדוניהם רדלר ולוי את המכתב, נספח ג' לכתב התביעה. במכתב זה היא טוענת, כי נפלה טעות בפירוש מכתבה, נספח א' הנ"ל. לטענתה עולה מעיון ממכתבה שהיא לא התפטרה אלא

י"ר מועצת המנהלים של העתון, קונרד בלק

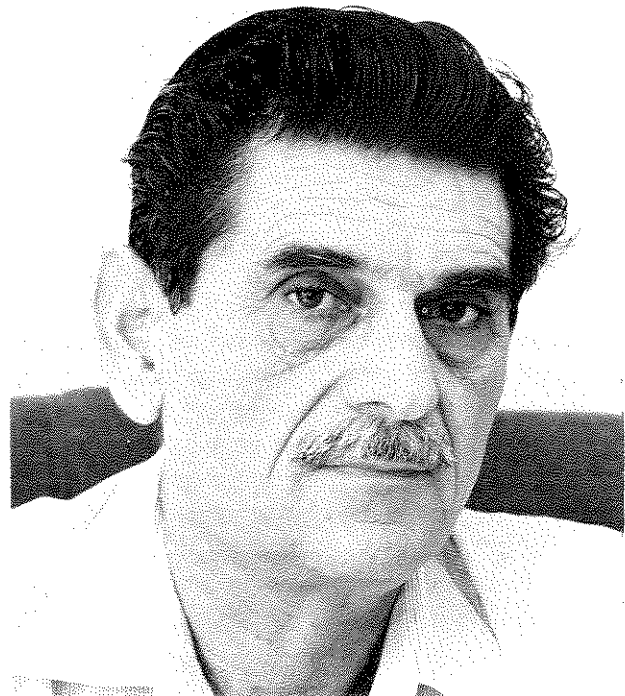
הסכרתי ששינויים מרחיקי לכת בתנאי עבודתי והתערבות הולכת וגוברת בה מונעים ממני לבצע את תפקידי. אם מעבידי יהיו מוכנים לתקן את המצב ולהחזיר את סדרי העבודה למה שהיו אשמח להמשיך ולעבוד. יחד עם זאת עלי לציין שסיגנון מכתבך והעובדה שנמצאה שהכנת עוד קודים למכתבי צוות חלופי למערכת, מצביעים על כך שאמנם היה בכוננתך מזה זמן למנוע את המשך עבודתי.

כדי לסכם, אני ממשיכה לעמוד לרשות העבודה בתנאים כפי שהיו כמשך שנים רבות. אם אינך רוצה להפעיל עוד תנאים אלה, אזי גם בהתחשב עם האמור במכתבך ופעולותיך יש לראות כי עובד ותיק שפוטר, ללא סיבה סבירה וברור שבמקרה זה אצפה למימוש כל הזכויות שמאו שנים רבות מוקנות לעובדים ותיקים הפורשים מהעתון ובהעדר כבודם אף לפיצוי בגין צורת הפסקת עבודתי.

ב-4.1.90 קיבלה התובעת מכתב, לפיו מר לוי מקבל את בקשתה בכתב ובעל פה להתפטר ולעזוב את העבודה ומאשר שמיום 4.1.90 יופסקו יחסי עובד-מעביד בין הצדדים. התובעת נתבקשה למלא "טופס טיולים".

האם נהוג בנתבעת לשלם פיצויי פיטורין בגובה של 180%?

התובעת וחבריה טוענים כי באם הם זכאים לפיצויי פיטורין, הרי הם זכאים לפיצויים בגובה של 180%. הם לא הזכירו דבר זה במכתבם נספח א' מאחר שלא היה בכוננתם לראות במכתב זה מכתב התפטרות, אלא אך מכתב התראה. נכתן עתה על אילו עובדות מבוססת תביעה זו. עם החלפת הבעלות, הודיעו הבעלים החדשים לכל העובדים על ידי תליית הודעה על לוח המודעות, כי כל מי שיפוטר או יתפטר מרצונו יקבל 180% פיצויי פיטורין. הדבר נעשה במטרה לצמצם את מספר העובדים במסגרת תוכנית הבראה. התובעת, יחד עם שני העורכים דאז וחבריה העתונאים, החליטו לנסות להמשיך לעבוד בשיתוף עם הבעלים החדשים

המ"ל ונשיא העתון, יהודה לוי

המצומצמת של העתון הוחלט שלא ישולמו עוד פיצויים כשיעור 180% אלא במקרה והעובד יפוטל ביוזמת ההנהלה (ההדגשה במקור).

מכאן הנתבעת עצמה מציינת כי זה היה הנוהג, עד שבוטל על ידה.

הנה כי כן נחה דעתנו, שהיה קיים נוהג בנתבעת, לפיו שולמו 180% פיצויים למתפטרים ולמפוטרים כאחד, בכפוף למקרים חריגים שבהם התקיימו נסיבות כאלו שהנתבעת סברה שאין לשלם למתפטר פיצויים מוגדלים. הנהגה לשלם 180% פיצויים גם למתפטרים עולה מהעדויות והמכתבים הרבים כמו גם מהמכתב י/33, המודיע על הפסקת נוהג זה. הפיצויים המוגדלים שולמו גם למי שפרש מרצון לאחר שהביע את רצונו לכך והנהלה אישרה זאת, ונראה, כי לא היו מקרים שבהם סירבה ההנהלה לבקשה כאמור אלא בנסיבות מיוחדות. לא התעוררו כלל ספקות, והממונה על כוח אדם אישרה אוטומטית 180% פיצויי פיטורין למי שנותקו עמו יחסי עובד-מעביד.

הזכאות לפדיון דמי שבתון

אין מחלוקת, שבנתבעת היה נוהג לאפשר לעתונאים לצאת לשבתון של שלושה חודשים כל חמש שנים. לא היתה חובה להשתלם בתקופת שבתון זה. אשר לתובעת, הפעם האחרונה בה יצאה התובעת לשלושה חודשי שבתון היתה בשנת 1982. כאשר הגיע לה שבתון מחדש, היא לא יצאה לשבתון מאחר שהיתה זו התקופה בה עמדו למכור את העתון והתנהל משא ומתן על כך. העובדים נתבקשו להמתין ולא לצאת באותה תקופה לשבתון. התובעת פנתה לעורך, מר פרנקל, בבקשה לצאת לשבתון, והיא נתבקשה על ידו להמתין ולא לצאת אותה עת לשבתון. לאור היחסים ששררו בין העובדים למערכת בעתון לפני החלפת הבעלות, היא לא ביקשה זאת בכתב.

צילום: ראובן קסטור

סיקור הופעות בנימין נתניהו יצר אף היא מתחים במערכת העתון

ועם המו"ל מטעמם. מעבר לכך הוכח לבית הדין כי היה קיים נוהג בנתבעת מספר שנים לפני החלפת הבעלות לשלם 180% פיצויי פיטורים במקום 100%. על פי חומר הראיות, החל נוהג זה כבר בשנת 1980. כבר אז, הן מי שהתפטר מיוזמתו והן מי שפוטל, קיבל 180% פיצויי פיטורים (עדות מר רט עמ' 66 ואילך לפרוטוקול). הדבר עולה מהעדויות וממכתבי הפיטורים של עובדים רבים המצורפים בנספחים לכתב התביעה. כך, לדוגמה, קיבל מר אלווין הופמן מכתב ממר יהודה לוי ב-19.12.89 (נספח י/34 לתצהיר התובעת), לפיו נענית ההנהלה לפנייתו בבקשה להפסיק את עבודתו. נאמר במכתב, שהוא יקבל את התנאים של שאר המפוטרים והמתפטרים בתקופה האחרונה. מר הופמן היה עתונאי. הוא פרש בניגוד לאינטרס של המערכת, אשר העדיפה שלא יפרוש למרות זאת, אושרו לו פיצויי פיטורין בגובה 180%. מקרה אחר הוא זה של העובד מר דוד טל שאינו עתונאי. מר טל התפטר במחאה על הפעלת שיעון נוכחות על ידי המו"ל החדש. הוא טען, שהפעלת שיעון נוכחות אינה מתאימה לכל עובד ולכל תפקיד, ולכן ביקש ב-17.1.1990 לשחררו מהעבודה. אושרו לו 180% פיצויי פיטורין (מכתב י/35 ב' ר-ג). מצב דומה היה אצל עובדים אחרים שפרשו בגלל הפעלת שיעון נוכחות. מכתבי ההתפטרות שלהם והודעות הנתבעת אליהם מצורפים לתצהיר התובעת. הוא הדין לגבי עובדים שהתפטרו מסיבות אחרות. כך, לדוגמה, כתבה הממונה על כוח האדם לאחד העובדים ביום 1.4.1990, כי על פי בקשתו תופסק עבודתו וישולמו לו 180% פיצויי פיטורים (נספח י/37). היה אמנם עובד אחד שלא קיבל אלא 100% פיצויים למרות שפוטל. היה זה מר קירשן הקריקטוריסט. לאור הודעת ההנהלה החדשה, לפיה היא מבקשת לצמצם את מספר העובדים, ביקש מר קירשן לפרוש. הוא ביקש לשפר את מצבו הכלכלי ולכן רצה לפרוש ולעבוד לפי חוזה אישי, באופן שיקבל 180% פיצויים. הדבר אושר, אלא שלמחרת החל מר קירשן לפרסם קריקטורות בעתון מתחרה. הנהלת הג'רוזלם פוסט כעסה על כך מאוד ועל כן הקפיאה את פיצויי הפיטורין בגובה 180% ושילמה לו רק פיצויים בגובה 100%. על פי עדותו של מר רט (עמ' 67 לפרוטוקול), הדבר נעשה משום שהמערכת נפגעה, בסברה שמר קירשן רימה את העתון כאשר הודיע שהוא אך מבקש לשנות את הסטטוס על מנת לשפר את מצבו הכלכלי ולמעשה עבר מיד לעבוד בעתון מתחרה.

בחודש אפריל 1990, היינו לאחר עזיבת התובעת וחבריה את העבודה, החליטה ההנהלה לשנות את המדיניות באשר לתשלום 180% פיצויי פיטורין. ב-6.5.1990 כתב מר לוי את המכתב י/33 אל העובדים. במכתב זה הוא הסביר, כי המדיניות היתה לשלם לעובדים המפסיקים לעבוד – הן מפוטרים והן מתפטרים – 180% פיצויים על מנת ליעל ולהבריא את מצבו הכלכלי של העתון.

מדיניות זו הגיעה לקיצה לפני מספר שבועות, וכישיבת ההנהלה

THE JERUSALEM POST

האווירה הכללית לאחר החלפת הבעלות

ניסינו להראות, כי מחומר הראיות עולה, שהאווירה הכללית במערכת הג'רוזלם פוסט השתנתה עם העברת השליטה לחברת הולנדר. אין אנו מבקשים להביע דעה בשאלה, האם האווירה השתנתה לרעה או לטובה. מבחינת הניהול היומיומי, הביא עמו מר לוי קונספציה חדשה של ניהול. הוא ביקש להפעיל שזון נוכחות, הוא ביקש להיות מעורב בנושאי הכתבות ובתוכן, הוא התנגד לכתבות שנראו בעיניו כביקורתיות יתר על המידה על הממשלה ועל אישי ציבור. דבר זה היה שונה לחלוטין מדרך העבודה של העתון קודם להעברת השליטה בו, לטוב או לרע. כך, לדוגמה, מר גדעון רפאל, שהיה נוהג לכתוב מכתבי op ed לג'רוזלם פוסט, כתב מכתב ביקורת על העתון. עורכו החדש של העתון הגיב במכתב בוטה, בו אמר שהעתון לא מדפיס כתבות מטופשות (stupid). מר רדלר הצדיק את העורך, אם כי לא את סגנונו.

עולה, אם כן, שהאווירה השתנתה עם החלפת הבעלות, הן באשר לדרך הניהול היומיומית והן באשר למידת המעורבות של הבעלים והמו"ל בתוכן הכתבות ובחופש העתונות של העורכים והעתונאים.

השאלות שבמחלוקת

בטרם נדון בהיבט התיאורטי, נסקור את השאלות העיקריות שבמחלוקת:

א. השאלה העיקרית המתעוררת היא, האם זכאית התובעת לפיצויי פיטורין. לשאלה זו שאלות משנה:

(1) האם פוטרה התובעת על ידי מעבידתה או שהיא התפטרה מרצונה. בירור שאלה זו כרוך בפרשנותו של המכתב שכתבו התובעת וחבריה, הוא נספח א' (מוצג נ/1) לכתב תביעתה.
(2) אם נגיע למסקנה שהתובעת התפטרה, האם היא זכאית לפיצויי פיטורין למרות התפטרותה?

(3) שאלה זו נובעת מהשאלה, באיזו מידה רשאי בעלים ומו"ל של עתון להתערב בעבודתם של העתונאים; האם, גם אם לגיטימי שהמו"ל יתערב בעבודתם, יש בכך שינוי נסיבות באופן שאין לצפות לכך שהתובעת תמשיך לעבוד בנסיבות החדשות. השאלה היא של איזון בין הזכות לחופש הביטוי של הבעלים והמו"ל לעומת הזכות לחופש הביטוי של העורך והעתונאים, וזכותם של אלה לעומת זכותו של הציבור לחופש הביטוי ולעתונות חופשית.

ב. אם התובעת זכאית לפיצויי פיטורין, האם היא זכאית ל-180% פיצויי פיטורין לאור הנוהג שהיה קיים; האם היא זכאית לכך משום שלא פרשה עם החלפת הבעלות והסכימה לנסות להמשיך לעבוד בשיתוף פעולה עם הבעלים החדשים?

ג. האם ניתן לפדות את דמי השבתון, מאחר שהתובעת לא יצאה לשבתון?

ד. האם במשכורת האחרונה לצורך חישוב פיצויי הפיטורין יש לקחת בחשבון גם את התוספת שהתובעת קיבלה עבור חודש

? 13

האם פוטרה התובעת או התפטרה – פרשנותו של נספח א'

התובעת וחבריה ביקשו לשכנענו, שהמכתב נספח א' לכתב התביעה לא התכוון להיות מכתב התפטרות אלא אך התרעה על המצב שנוצר, ופתח למשא ומתן לשיפור האווירה. הטענה היא, שהוא בא להתריע על האווירה הקשה, בעיקר לאחר התפטרותו של מר פרנקל כמחאה על הצטרפות מר לוי לוועדת העורכים מבלי להיוועץ בו. מטרתה היתה, אם כן לטענתה, להתחיל במשא ומתן למען שיפור האווירה ותיקון המעוות. טענה זו אין לקבל. לשון המכתב נספח א' ברורה. התובעת כתבה, כי בצער רב היא נאלצת, לאחר שירות של 20 שנה, להודיע כי עקב הרעה מוחשית בתנאי עבודתה, לא נותר לה אלא לבקש לשחררה מעבודתה בעתון. היא פירטה במכתבה מהי ההרעה המוחשית בעיניה וסיימה את מכתבה באמירה, שבאווירה שנוצרה אין היא רואה אפשרות למלא את תפקידה כהלכה. היא הוסיפה וציינה כי, אם מר רדלר ומר לוי יעמדו על כך, "...כמוכן שלא אסיים את עבודתי לפני עבור תקופת ההודעה של 30 יום, אך נדמה לי, שניתן יהיה לקצר את התקופה עד לפרישתי בפועל למינימום." כמו כן כתבה, כי היא אינה מניחה שתתעוררנה בעיות כלשהן לגבי ביצוע תנאי הפרישה המקובלים בעתון ושהיא מוכנה להסתפק בהם, וסיימה את המכתב במילים:

"אנא אישורכם." מכתב זה נכתב לאחר התפטרותו של העורך, מר פרנקל, בטענה שהוא אינו יכול עוד לעבוד בתנאים שנוצרו. מיד לאחר התפטרותו נכתב המכתב נספח א'. אין כל מקום להסיק מהמכתב הזה, שכל אשר רצו התובעת וחבריה הוא להתריע על המצב. הם התריעו על המצב בשיחות ובמכתבים ולשון המכתב אינה מצביעה על הרצון לפתוח במשא ומתן. דומה הדבר לאשר אירע בעניין אלקו (בג"צ 566/76 "אלקו" חרושת אלקטרו-מכנית בע"מ נ. בית הדין הארצי לעבודה ו-20 אחרים, פד"י לא(2) 197). שם פסק בית המשפט הגבוה לצדק מפי השופטים ברנזון ושמגר, כי מכתב התפטרות אינדוידואלי המוגש על ידי מספר גדול של עובדים ולשונו דומה ללשון המכתב שבענייננו, מהווה התפטרות אינדוידואלית של מספר גדול של עובדים, ולא מחאה לצורך פתיחה במשא ומתן. אין זו התפטרות קולקטיבית, שלמעשה אינה התפטרות, כפי שטענו התובעים. באותו מקרה קיוו העובדים המתפטרים, כי ההנהלה תבקשם שלא להתפטר ותפתח במשא ומתן

THE PALESTINE POST

INCORPORATING

The Palestine Bulletin

JERUSALEM, FRIDAY, DECEMBER 2, 1932

(Kislev 3 — Shebat 3.)

Weather Report
 Meteorological Station
 Jerusalem
 (Observed 7:30 a.m.
 above sea level)

Ther., Dec. 1 8 A.M.
 Temperature 3.5
 Prev. Maximum 13.7
 Minimum 3.8
 Atmos. Press. 100.2
 Wind Direction N. W.

No. 2292

Price: 70 Mils.

W PETROL AR THREAT

AH'S DEMANDS

Persian Government Cancellation Causes Fall in Shares

London, Tuesday.— The Anglo-Persian Oil Company's shares have suffered a heavy fall owing to the Persian Government's cancellation of the d'Arcy Concession and the board of directors have decided to withhold payment of dividends.

The position of the Company has always been a subject of dispute with the Persian Government, and the British Government, holding a majority of the shares, is very closely concerned. The concession was secured for sixty years in January 1901, and during the War the British Government bought up the majority of shares to ensure its supplies of petrol. The Persian Government has never been satisfied with the terms of the concession, and during the War it carried out a campaign in Tehran aimed at its cancellation.

Against Modification
 The Company's answer to the announcement about cancellation is simply that the contract contains no clause concerning modification or amendment.

The Shah is taking a personal interest in the matter. The concession gave the Persian Government 16 per cent of the net profits; the Shah demands 30 per cent, partly control of the Persian government by the Persian government, a right to tax further the company's profits when they exceed a certain limit, and a share in the profits made by the Company's works.

Persia also complains that its royalties, which had been allowed to accumulate in London to a total of over five million pounds as a result of the Persian currency, have heavily depreciated owing to the British going off the gold standard. Moreover the royalties have fallen in recent years from six and a half million a year to one and a half.

Other Bidders
 It is understood that either France or Germany would like to be the concession, and that America is also a bidder. B.P.O.

5 of 500,000 Square Miles
 London, Tuesday.— Negotiations between the Anglo-Persian Oil Company and the Persian Government with regard to the latter's cancellation of the concession covering half a million square miles.

Drop in Shares
 Anglo-Persian shares fell 11/32 to 15/16 at the opening of the stock exchange to-day. The company has decided to defer payment of the interim dividend on the heavy shares.

London, Wednesday.— It is understood that if Persia persists in its unilateral denunciation of the Anglo-Persian oil concession, the British Government will give serious consideration to the matter by cancellation would be considered ultra vires. It is hoped, however, that discussions with the Persians will end amicably.

MATCH TRUST BOARD

SWEDISH MORATORIUM EXPIRES

Stockholm, Wednesday.— A scheme for the reorganisation of the Swedish Match Company, drawn up by the reconstruction committee, provides for the establishment of a control board of twelve members, of which six to be nominated by the creditors, two by British, one by Continental and three by Swedish shareholders.

The company will pay interest at six per cent on its debts. The creditors have agreed that a small part of the profits may be devoted to dividends, provided each creditor's claims be reduced by thirty per cent. The shareholders have agreed to the reduction of the share capital to ninety million crowns. The moratorium which expires on November 29 will not be prolonged. Reuter/P.T.A.

FRENCH AIR FORCE SCHEME

Asked whether the questions involved by such a development of international Air Force, as is proposed by the French Government at the Geneva Disarmament Conference, was being considered, the Prime Minister stated in the House of Commons that His Majesty's Ministers were daily considering these and the related questions. B.O.W.P.

THE SPANISH REPUBLIC PRESS BAN RAISED

Madrid, Wednesday.— The Cabinet has decided to withdraw the decree of August 10, which, issued after the attempted Monarchist revival, suppressed certain Monarchist and Communist newspapers. Only the extreme conservative organ, "Correspondencia," is still barred. B.O.W.P.

KING AND QUEEN LEAVE LONDON

The King and Queen will leave London for Sandringham on Saturday and will remain at their Norfolk residence for about a week.

NEW G. O. C. LONDON

The War Office announces that Major General Grant has been appointed General Officer Commanding London District, in succession to the late Major General Cator. B.O.W.P.

MOSLEM LEADERS

El Tabatabai, the General Secretary of the Moslem Congress headquarters at Jerusalem, has left for Switzerland in connection, it is said, with the plans for the next session of this Congress.

The Amir Adol Arkanian is expected today to leave Jerusalem for Baghdad travelling by way of Amman. The Amir was at the head of the Urabi rebels and is a leader of the Izzatists.

The Palestine Post
 Offices
 ARE IN THE
 Hassold Building

BRITISH REPLY IN FINAL FORM

NOTE TO U.S.A.

Cabinet Meeting Prepares Most Important Document Since War

London, Wednesday.— The British reply to the United States note on War Debts received its final form at the meeting of the Cabinet today. The meeting lasted two hours and all the ministers were present with the exception of Mr. Baldwin and Sir John Gilmour who left early today for Scotland where they had to fulfil platform engagements.

This note, it is realised, will constitute one of the most important official pronouncements issued since the War. It is a lengthy document in which there are exhaustively set out and examined all the reasons, primarily economic, which led to Great Britain's original request to the United States for the postponement of December's instalment of War Debts. B.O.W.P.

THE EFFECTS ON STOCK EXCHANGE

London, Wednesday.— Stock markets to-day presented generally a firm appearance. There was a good demand for investments in gold-edged securities. Government bonds registered a further sharp recovery and finished with advances up to nearly two points.

War Loan Assorted was finally quoted at 117 1/2. In the foreign exchange market sterling displayed an uncertain tendency at the outset, the opening rate on New York being 3.155, later the rate rose sharply to 3.2075 closing at 3.1925. Reuter/P.T.A.

ELLESMAN LINES SHARES

London, Wednesday.— The London Gazette gives notice of the petition confirming the reduction of the capital of the Ellesman Lines from £5,450,000 to £3,180,000, proposed to the High Court on December, to be effected by returning 26 to the shareholders, and reducing the nominal amount of the shares from £10 to £4. Reuter/P.T.A.

INAFOR PASHA FOR LONDON

Enfior Pasha El Ashari, the Iraqi Minister to London passed through Beirut on his way from Baghdad. Enfior Pasha, who was Minister of Defence in Nuri Pasha's Cabinet, had flown to Beirut in an Iraqi Air Force plane, accompanied by Rashid Bek El Eneha, the War Minister.

HEDJAZ PILGRIMS EXPECTED

According to Saad El Hedjaz (The Voice of the Hedjaz) published at Jeddah, the first party of pilgrims of this season was expected at Jeddah on the first of Shebat, or November 29. The party is made up of pilgrims from Shabwah and numbers 140.

INDIA ROUND TABLE

THE GOVERNOR GENERAL'S POWERS

London, Wednesday.— At today's meeting of the Indian Round Table Conference the discussion was continued of the powers that might be vested in the Governor General and Governors. The question will probably be completed during to-morrow's sessions.

Attention was drawn to the resolutions passed by the "Chamber of Princes" in February last, and particularly to the necessity for providing adequate safeguards in the Constitution. Generally it was agreed that certain powers must inevitably be given to the Governor General to make it possible for him to carry out effectively the responsibilities laid upon him, and these powers should include the duty of taking immediate action to meet any emergency that might occur. B.O.W.P.

THE ASSIR RISING

"EXAGGERATED REPORTS"
 People with a weakness for "flaking in sticky waters" are responsible for the exaggerated reports of the uprising in Assir, says the Imam el Karah of Mecca, deprecating the attempts of enemies of the Wahabites to make it appear that the disturbance was anything but a slight incident.

El Hedjaz, the ruler of Assir, has in the meantime notified his submission to the Wahabi monarch, according to this source.

Interview in Damascus

An interview with Khalid-Bek-El-Hakim, advisor of King Ibn Saud now resident in Damascus, appeared yesterday in nearly all Arab newspapers in Palestine. From this interview it would appear that the Ideal has most unreasonable kicked over the traces after King Ibn Saud had acceded to his petition to extend his protection over the small tract.

JEWISH SCHOOLS TRANSFER AGREEMENT TO BE SIGNED TO-DAY

The transfer of the Jewish public schools from the Jewish Agency to the "Vaad Leumi" will be formally consummated today when the agreement will be signed in Jerusalem.

The agreement will provide for the payment by the Agency to the National Council of some £240,000 a year towards the schools budget, over which the Vaad Leumi will henceforth have charge.

PROPOSED MOSLEM UNIVERSITY

A. L. P. 25. Contribution

The announcement that the Western Supreme Council has decided to use the building formerly occupied by the Palace Hotel for a Moslem University has evoked a response from Saad Edin Wahab Pasha, a Moslem notable, who has sent a contribution of the £125 to the benefit of Jerusalem.

RATES OF EXCHANGE

December 1.

PARIS	81 3/4
NEW YORK	239 3/4
ZURICH	16.60
TRIESTE	62.75
ANTWERP	72.50
BRAGUE	128
BELGIUM	12.45

(By courtesy of the Anglo-Palestine Bank.)

OPPOSITION TO NEW BILL

MAYORS UNITING

Statement Of Observations On Local Government Bill Prepared

The subcommittee appointed by the Mayors' Conference held on Monday, to submit observations and suggestions for transmission to the High Commissioner, concluded its work on Wednesday night, after a three-day session, a statement by the Conference Secretary, Fakhr Bey Nashashibi, yesterday said.

As a result of the Conference, a detailed memorandum on the Local Government Bill is to be drafted giving the Mayors' views on the subjects vested by the Bill to the High Commissioner, in the matters of consulting Municipal Councils, Municipal assets and immovable property, the functions and competence of Municipal Councils, the manner in which duties imposed on Municipal Councils are to be carried out, constitution and by-laws of Councils, and the general question of taxation.

Besides dealing with these seven points, the committee decided that each municipality or township is to submit separately its observations to the High Commissioner.

Mayors Of All Towns Unite

Copies of the resolutions of the Mayors' Conference are to be sent to all Municipal Councils in advance of the Mayors' Conference to be resumed on December 12 in the office of Rashid Bey Nashashibi, Mayor of Jerusalem. At this meeting it is proposed to draft the final Memorandum to be sent to the High Commissioner after signature by all mayors.

On the ground that it was "inconvenient with the dignity and interest of the people of Palestine," the various Mayors unanimously rejected the Local Government Bill at their conference on Monday.

The meeting had been summoned by the Mayor of Jerusalem to determine the attitude of Municipal Councils throughout the country towards changes proposed by Government in the present system of municipal administration.

RECEPTION TO DR SOBOLOW

Notable Gathering in Jerusalem

Some 200 persons, including leading members of the Jewish Community, the Consular Corps, Senior Government Officials, and representatives of Jewish institutions of Tel Aviv and the suburbs were present at the reception held yesterday in honour of Dr. Nahum Sobolow, President of the Jewish Agency, in the Hall of the Evelina de Rothschild School.

Among those present were the Chief Justice, Sir Michael Macdonald; Attorney General, Mr. Truscott; the Treasurer, Mr. Johnson; Judge de Pothier; Judge Weiz; Mr. B. Ramon, Colonel Ben-Zion, Director of Health; Colonel Hudson, Postmaster; Mr. Abramson, Director of Lands; Mr. Anderson, Director of Development; and Dr. Dukhan.

Dr. Sobolow will spend the week-end in Tel Aviv and on Saturday evening will be the guest at a dinner in his honour by the Township.

בתפקידה והפכה לימים להיות העורכת של המוסף השבועי. ראינו, כי הקו הכללי של העתון, כמו גם האווירה שנוצרה ביחסי העבודה, שונתה שינוי מהותי עם החלפת הבעלות. אין בכך להביע כל דעה אם השינוי הוא לטובה או לרעה. הקביעה היא עובדתית. השינוי נעשה על ידי הבעלים החדש. השאלה אם יש לראות בכך שינוי נסיבות בהן לא ניתן היה לדרוש מעתונאי סביר להמשיך לעבוד. לשם כך עלינו לבחון, האם הפרווגטיבה הניהולית דומה היא במקרה שמדובר במקום עבודה המוציא עתון למקרים בהם מדובר במקומות עבודה אחרים.

הככל העובד העתונאי? מהו גדרה של הפרווגטיבה הניהולית כשמדובר בעתון. האם בעל המאה הוא תמיד גם בעל הדעה?

אנו רואים את בעליו ומנהליו של מקום עבודה כבעל פרווגטיבה לנהל את מקום העבודה כרצונו. זכותו לנסות ולשנות את דרך וצורת העבודה. זכותו של בעל בית חרושת להחליט לשנות את קו הייצור ובמקום להכניס את הבורג מימין, להורות לעובדים להתחיל ולהכניסו מלמטה. במידה והדבר לא משנה באופן מהותי את תנאי העבודה ואינו יוצר קושי גדול במידה בלתי סבירה מעבר לקושי בו עבד העובד קודם לכן, אין מניעה שהמעביד יורה הוראות חדשות, ולא תישמע טענתו של העובד, כי אין לשנות את תנאי עבודתו. זוהי הפרווגטיבה הניהולית של המנהל. לגיטימי גם שמעביד ידרוש מעובדיו לחתום על שעון נוכחות. אך ייתכן מצב, בו שינוי התנאים, אותו מבקש המעביד להנהיג, יהא כה מהותי, שהדבר יהווה שינוי מהותי בתנאי העבודה באופן שלא יהא זה סביר לצפות שהעובד ימשיך לעבוד. כך באשר לשעון נוכחות. ייתכן מקום עבודה, שבו שעות העבודה היו גמישות. סוג העבודה הוא כזה הדרוש מהעובדים לעבוד בחלק מהזמן מתוך לכתלי המפעל, ודרישה חדשה, הלגיטימית במקרים אחרים, שהעובדים יחתמו על שעון נוכחות, תהווה שינוי נסיבות מהותי.

בסעיף 11(א) לחוק פיצויי פיטורין הכיר המחוקק בעקיפין בפרווגטיבה הניהולית של המעביד. הוא יצא מגקורת הנחה, שלמעביד זכות לשנות את תנאי העבודה, על מנת ליעל את מקום העבודה. אך הוא הכיר בכך שלזכות זו יש מגבלות. אין המעביד רשאי לשנות את תנאי העבודה כך, שתהא הרעה מוחשית בהם או שתיווצרנה נסיבות בהן לא ניתן יהיה לדרוש מעובד סביר שימשיך לעבוד. הפרווגטיבה הזו נובעת מזכותו של מעביד לדאוג ליעול מקום עבודתו. אנו רואים בה אחת מזכויות היסוד של המעביד. כשם שלעובד יש זכות על מקום עבודתו, ממנה נובע, בין השאר, כי יש לו זכות לתנאי עבודה אופטימליים, כך יש למעביד זכות לדאוג לכך שמקום עבודתו יהיה במצב אופטימלי. אך זכותו זו של המנהל אינה זכות מוחלטת. זוהי זכות יסוד, חירות, דוגמת החירות לעבוד, דוגמת חריות אחרות – חופש הביטוי, האוטונומיה של הרצון החופשי ממנה נגזרת זכותו של אדם להתקשר בחוזים כרצונו, הזכות לחופש העיסוק וכיוצא בהן. יש ועל הזכות של

עימם. כלשון השופט ברנזון, לא מילאה ההנהלה אחרי ציפיותיהם ולא שיחקה את המשחק שרצו שתשחק. אך אין בכך להשפיע על התוצאה המשפטית הנובעת מהמסמכים ושעל פי לשונם ותוכנם הם מהווים כתב התפטרות ברור ומפורש השם קץ לקשר שבין הצדדים. התפטרות כזאת, אמר השופט ברנזון, מקבלת תוקף עם מסירת כתב ההתפטרות למעביד ואין צורך בקיבול, הסכמה או אישור מצד המעביד (בעמ' 203 מול האותיות רז). בדומה ציין השופט שמגר, כי

ההתפטרות היא תולדה של רצונו של העובד, הבא לידי ביטוי מוחשי על ידי מעשה גלוי, בכתב או בעל פה. אולם כוונתו של העובד איננה נלמדת אלא מביטוייה החיצוניים ומכאן כי ראשיתה של החלטת ההתפטרות, המתגבשת בסתרי ליבו של העובד, היא אמנם סובייקטיבית במניעיה ומרכיביה אך אחריותה, היינו ביטוייה הגלויים, נבחנת על פי אמת מידה אובייקטיבית. אם עולה מדבריו של עובד המופנים אל המעביד, כי הוא מבקש לנתק את יחסי העבודה, יילמד מהם על כוונתו ולא ישמעו לו, כאשר יבוא לאחר מעשה ויבקש להוציא דברים מגדר פשוטם ולייחס לעצמו כוונות אחרות ושונות, שלא כאו כלל לידי ביטוי בעת מתן ההודעה על ההתפטרות. הוזה אומר, כאשר הדברים ברורים וגלויים על פניהם אין נזקקים לחקר כליות ולב כדי לבחון אם פלוני גמר בדעתו להתפטר. המבחן יהיה אובייקטיבי, היינו מה היה אדם סביר לומד בנסיבות העניין מן המילים שהושמעו או נכתבו על ידי העובד או מהתנהגותו. אגב, בדומה לכך הותו הכללים על פיהם כותנים אם פלוני גמר בדעתו ליצור יחסים חזיים;

המבחן על כוונה לכרות חוזה הוא אובייקטיבי ולא סובייקטיבי. מה שקובע איננו מה חלף במוחם של הצדדים אלא מה המסקנות אותן היו מסיקים אנשים סבירים מדבריהם או מהתנהגותם.

,Cheshire and Fifoot, 6th ed. (1964), p. 94

והשווה ע"א 445/75, ונציג ואח' נ. דנציגר ואח', פד"י (2) 260, 268 (שם בעמוד 211 מול האותיות א'1).

בענייננו כתב כל אחד מהעובדים מכתב נפרד וכך עשתה גם התובעת שבפנינו. לא נאמר לה לעזוב מיד, אם כי למחרת היא מצאה אדם אחר במקומה. מסקנתנו היא, אפוא, כי התובעת התפטרה מהעבודה.

האם התובעת זכאית לפיצויי פיטורין למרות שהתפטרה מהעבודה

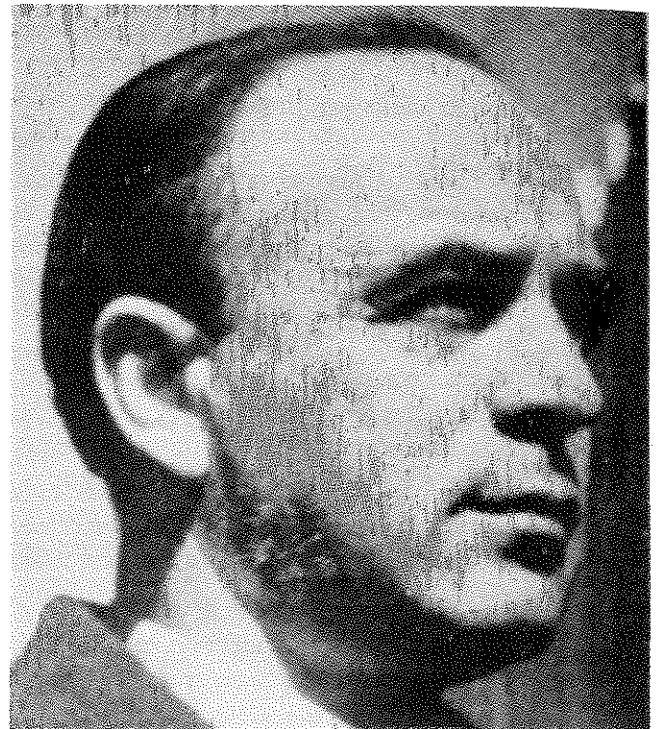
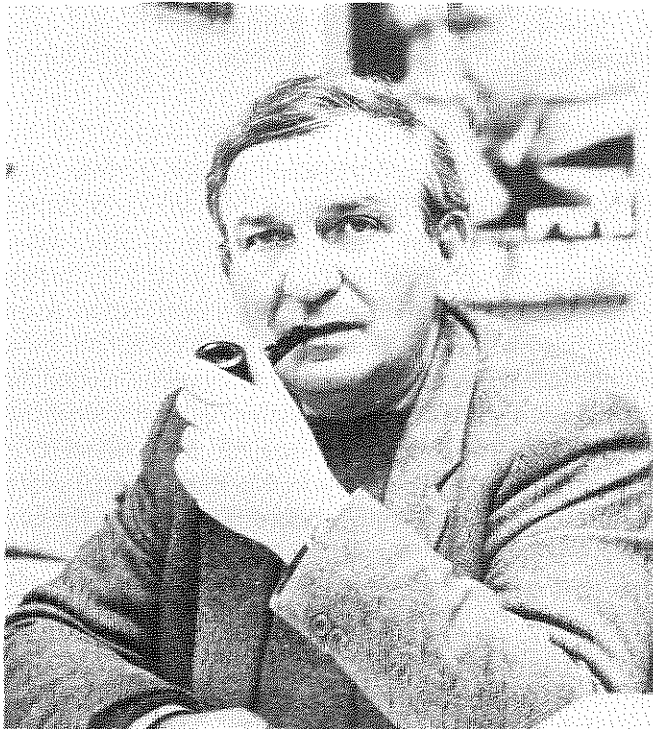
השאלה המתעוררת היא, האם ניתן להחיל על עניינה של התובעת את סעיף 11(א) לחוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג-1963, שזו לשונו:

11. התפטרות אחרת שדינה כפיטורים

(א) התפטר עובד מחמת הרעה מוחשית בתנאי העבודה, או מחמת נסיבות אחרות שביחסי עבודה לגבי אותו העובד שבהן אין לדרוש ממנו כי ימשיך בעבודתו, רואים את ההתפטרות לעניין חוק זה כפיטורים.

התובעת עבדה קרוב לעשרים שנה בעתון. היא התפתחה והתקדמה

שניים מעורכי העתון בשנותיו הארוכות: מימין, גרשון אגרון, המייסד והעורך הראשון. משמאל, ארי רט, שנאלץ לסיים תפקידו בתחילת 1990

כל אלה צומחים מהזכות לחופש הביטוי. אין לנו צורך לחזור ולהדגיש את ערכה של הזכות לחופש הביטוי בחברה דמוקרטית בדרך כלל ובמדינת ישראל בפרט. בית המשפט העליון, בפסיקה ענפה, חזר ונתן לזכות יסוד זו תוקף. זכות זו היתה עד היום "זכות שאינה כתובה על ספר", כלשונו של השופט לנדוי, והוכרה ככזו על ידי הפסיקה. ייתכן שהיום קיבלה זכות זו משנה תוקף, וזאת באם נקרא אותה לתוך חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. לממשל אסור לפגוע בזכויות היסוד של האדם. לממשלה אסור להתערב בחופש הביטוי של אדם. המלומד Dacey הגדיר זאת על סמך הגישה הצרה, שאין עונשין אלא על פי חוק:

The so called liberty of the press is a mere application of the general principle that no man is punishable except for a distinct breach of the law (A.V. Dicey, *The Law of Constitution*, 8th ed, 1923, p. 244)

אנו רואים כיום זכות זו כחירות, באופן שהעתונות אינה חייבת לתאם עם הממשלה מה היא עומדת לפרסם, והממשל אינו רשאי להתערב, בעבודת העתונות אלא במקרים חריגים – לשון הרע,

מעביד לפרורוגטיבה ניהולית, לסגת מפני זכויות אחרות, זכויות של העובד או הציבור. ברי לכן שבמסגרת פרורוגטיבה זו יש לבעלים ומו"ל של עתון זכות להתערב בנעשה בעתון, זכות להנחות את עובדיו, כולל העורך והעתונאים. השאלה מהו תחומה של זכות זו של מו"ל של עתון. אין אנו מדברים בעובד רגיל, בעובד בית חרושת, משרד, חקלאות וכדומה. אנו מדברים בעתון. לעובדיו העתונאים של עתון יש זכויות נוספות מעבר לזכות על מקום העבודה והזכות שלא יורעו תנאי העבודה שלהם באופן מוחשי. יש להם זכות לחופש הביטוי, לחופש העתונות. השאלה עד לאיזה גבול רשאי מעביד ומו"ל בעתון להפעיל את הפרורוגטיבה הניהולית שלו, לעומת הזכות לחופש הביטוי והעתונות של העורך והעתונאים. בעתון פועלים אלו מול אלו הבעלים והמו"ל הממנה מטעמם מחד, והעורך עם העתונאים העובדים תחתיו מאידך. לשתי קבוצות אלו יש, בחברה דמוקרטית, הגנה של זכות היסוד של חופש הביטוי, שהזכות לחופש העתונות היא אחת משלוותיה. אלו אינם האינטרסים היחידים הפועלים זה כנגד זה. עתונות במדינה דמוקרטית פועלת למען הציבור, שזכותו לדעת ולקבל אינפורמציה מגוונת אף היא מתאונת לעומת הזכויות הנזכרות לעיל.

THE JERUSALEM POST

מול חופש הביטוי של הציבור, היינו, זכות הציבור לדעת. שאלה זו כוללת בחובה את השאלה, האם יש לאפשר מונופוליזציה של העיתונים, אשר עשויה לגרום לכך, שתהא בעלות אחידה לרוב העיתונים וכך הציבור יקבל אינפורמציה חד צדדית ובלתי מאוזנת. נבחן את האיוונים השונים.

האיזון הראשון – האיזון בין חופש הביטוי של הבעלים לזה של העורך

כשמדובר בבעלי של עתון יש לזכור, כי עומדת לו הזכות להפעיל את הפרווגטיבה הניהולית שלו. זכות זו מקבלת משנה תוקף כשמדובר במעביד שהוא בעלי של עתון, מאחר ונוסף לזכותו להפעיל את הפרווגטיבה הניהולית, יש לו ההגנה של הזכות לחופש הביטוי. זכותו להחליט, כי הוא מבקש לראות בעתונו כתבות מאוזנות או כתבות המצדדות בקו זה או אחר במפה הפוליטית, ואין הוא רוצה לראות בעתונו כתבות המצדדות בצידה האחר של המפה הפוליטית. על כן, כאשר המו"ל של עתון מקבל עורך או עתונאי לעבודה, רשאי הוא להכתיב לעורך את הקו הכללי בו הוא מבקש לנקוט, יאה זה קו מאוזן או קו המצדד בצד מסוים של המפה הפוליטית. גראים לנו בעניין זה דבריו של מר יהודה לוי בראיון עמו, שהובאו לעיל, לפיהם

לפאבלישר (המו"ל) יש זכות להכתיב את הדרך שבה העיתון עובד. אם העורך יפעל בניגוד לדעת המו"ל, אפשר להחליף אותו... מי קובע קו של עתון? העורך. ומי קובע שזהו הקו הנכון? אם "על המשמר" מייצג את מפ"ם והעורך ייצג קו אנטי-מפלגתי, יחליפו אותו. (קטע המסומן באותיות א"ב – 2/)

לא נראית לנו האמירה, שכל העניין הוא הונאה. אך ברור שלגיטימי הדבר, כי בעלי של העתון "על המשמר" יחפון שהעורך שלו ייצג את הקו המפלגתי של העתון. ברי גם, שכחלק מחופש הביטוי של המו"ל, הוא רשאי להחליף את העורך אם הוא יפעל בניגוד לדעת המו"ל. הנה כי כן, מו"ל (להלן נתייחס לבעלים ולמו"ל) יחד ונציין את המו"ל בלבד מאחר והוא נציג הבעלים בעתון) רשאי לבחור לעצמו את העורך כך, שהשקפותיו תהיינה תואמות את השקפותיו הוא. כך, בעלים ומו"ל, הרוכשים עתון ומוצאים בו עורך ועתונאים שעברו תחת הבעלים הקודמים, רשאים לפטר את העורך ועמו את העתונאים. כל אלה הם בגדר חופש הביטוי של בעלי ומו"ל של עתון. השאלה היא אם, כאשר המו"ל אינו מפטר את העורך והעתונאים וממשיך להעסיקם, לגיטימי הדבר, שהוא יתערב בעבודתם ויכתיב להם, או אף ייעץ להם, באיזו רוח לכתוב, ואם הדבר לגיטימי – באיזו מידה הוא רשאי להתערב ומהו גבול הלגיטימיות של התערבותו. האם גם התערבות יומיומית בעבודת העתונאים נכללת בחופש הביטוי של המו"ל ובפרווגטיבה הניהולית שלו?

לכאורה התערבות כזו היא לגיטימית. אין ספק שהיא נכללת בהגנה של חופש הביטוי של המו"ל. אך האם היא זכות מוחלטת

הגנת הפרטיות, וראות קרובה בפגיעה בביטחון או פגיעה בשלום הציבור. על כן הופסק הרישוי על עתונות, שהיה קיים במאה ה-17. משאנו רואים בזכות זו זכות חוקתית לאור חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, הרי שהיא חלה במשפט הפרטי דרך עקרון תום הלב ותקנת הציבור [ראה לעניין תחולת חוקי היסוד במשפט הפרטי: אהרן ברק, זכויות אדם מוגנות והמשפט הפרטי, ספר קלינגהופר, על המשפט הציבורי, העורך יצחק זמיר, ירושלים ה'תשנ"ג, 163; ע"א 294/91 חברה קדישא גזש"א "קהילת ירושלים" נ. קסטננבאום (טרם פורסם); ולאחרונה פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה בדב"ע נג/17-3 טומעה נ. טכנו גומי ליסיצקי בע"מ (טרם פורסם)]. כשם שלממשל אסור לפגוע בחופש העתונות, הרי, לאור תחולת חוק היסוד גם במשפט הפרטי, אף לפרט אחד אסור לפגוע בזכויותיו של זולתו, אם מכוח עקרון תום הלב, ובעניינו, כשמדובר בשני צדדים לחוזה עבודה, מכוח תקנת הציבור.

כשמדובר בעתון, עומדת חירות זו למספר קבוצות של אנשים. זכותה של כל אחת מהקבוצות יכול שתהא מנוגדת לזכותה של קבוצה אחרת. מכאן, יש לאזן בין הזכויות – החירויות – לחופש הביטוי של הקבוצות השונות. החירות הראשונה היא חירותו של בעלי ומו"ל של עתון להחליט מהו הקו הפוליטי והצורה בהם הוא רוצה לראות את עתונו. החירות השנייה היא חירותם של העורך והעתונאים שלא יתערבו בחופש הביטוי שלהם, בחופש העתונות שלהם, שכאמור היא שלוחתו של חופש הביטוי. החירות השלישית היא זכותו של הציבור לדעת. זכות זו אף היא שלוחה של חופש הביטוי והיא כוללת בחובה את זכותו של הציבור לקבל אינפורמציה וכן להיחשף לקשת רחבה של דעות, אם פוליטיות ואם אחרות, באופן שהציבור יוכל לגבש לעצמו דעה משלו. חירות זו היא הפן השני של חופש העתונות, כאשר הפן האחר הוא חופש העתונות של הבעלים והעורך יחדיו. מאחר ושלוחות אלו של חופש הביטוי עשויות להיות מנוגדות זו לזו, עלינו לאזן תחילה בין הזכות לחופש הביטוי של הבעלים ומו"ל מחד לעומת הזכות לחופש הביטוי של העורך והעתונאים מאידך. על איזון זה לבחון, מה משקלן של שתי חירויות אלו זו מול זו. באיזו מידה רשאי בעלי ומו"ל של עתון לכפות את זכותו לחופש הביטוי באופן שדעותיו תכפנה על העורך והעתונאים, היכן מסתיים חופש הביטוי של הבעלים ומו"ל ומתחיל חופש הביטוי של העורך והעתונאים. משנעשה איזון זה, יאה עלינו לעבור לאיזון האחר, הוא האיזון בין חופש העתונות של הבעלים ומו"ל יחד עם העורך והעתונאים

שיקולים אלו נותנים תוקף מוחלט לפררוגטיבה הניהולית, לא תוחמים לה כל תחומים, והם נובעים, כמו השיקולים לגבי פררוגטיבה ניהולית בדרך כלל, משיקולים כלכליים. לפי גישה זו הבעלים הוא בעל המאה ועל כן הוא גם בעל הדעה. האינטרס שלו, כמו האינטרס של הבעלים בכל מקום עבודה אחר הוא, שהמפעל יפעל כראוי על פי השקפתו הוא לגבי יעילות המפעל. משכעתון עסקי, הבעלים שוקל, מהו סגנונו והקו בו ינקוט העתון כמו גם צורתו החיצונית, על מנת שהעתון יהא רווחי מבחינה כלכלית. מעבר לכך, עמדנו על כך, כי האינטרס של בעליו של עתון אינו רק כלכלי אלא גם אינטרס שדעותיו והשקפת עולמו יבואו בו לידי ביטוי. גישה זו שולטת ברוב מדינות המערב. בארצות הברית, למשל, העורך רשאי להתפטר באם הקו של העתון אינו לרוחו, אך הבעלים הוא בעל ההגנה החזקה של ה-First Amendment.

גישה זו נראית לנו אנכרוניסטית כיום, כשחופש העתונות קיבל מעמד איתן בחברתנו הדמוקרטית. בדי, כי אנו מכירים בחירותו של בעלים ומו"ל של עתון לחופש הביטוי, לרצון כי העתון ישקף את השקפת עולמו. אך אין העיתונאי לדעתנו עובד רגיל. בנוסף לזכויות שיש לכל עובד שמקום העבודה יספק לו תנאים בהם יוכל לעבוד בצורה סבירה, זכויות הנובעות מזכות העובד לעבודה ולמקום העבודה, הרי לעתונאי יש חירות נוספת, היא חירות של חופש הביטוי, חופש העתונות. אמרנו, שבמובנה הצר, החירות של חופש העתונות היא חירות שלא יפריעו לעתונאי להביע את דעתו. אך חופש העתונות אינו רק החופש מהתערבות, החופש מאי הגבלה מראש (Freedom from prior restraint). בית המשפט העליון האמריקני עמד על כך, כי חופש העתונות אינו אך חסינות מפני אי הגבלה מראש, חסינות בפני צנזורה מראש Leonard W. Levy: *A Free Press*, Oxford University Press, New York Oxford 1985. העתונות קיבלה מעמד מיוחד, והיא אכן זכתה בארצות הברית לתואר של הרשות הרביעית של רשויות המדינה, לצד הרשויות המחוקקת, המבצעת והשופטת (The Fourth Estate). חירות זו,

ואין לה מגבלות? אכן זו היתה הגישה המסורתית וזו הדעה השלטת עד היום בארצות הברית ובבריטניה, אם כי מתחילות להישמע דעות שונות עליהן נעמוד. לפי גישה זו, אם כל בעלים של מקום עבודה רשאי לשנות את צורת העבודה, על שום מה לא יוכל לעשות זאת מו"ל של עתון, מה גם שהוא עושה זאת בחסות זכותו היסודית לחופש ביטוי. הבעלים הוא כל יכול, ובוודאי כשמדובר בעתון. הוא בעל המאה ועל כן הוא גם בעל הדעה. הגישה המסורתית היא, כי חופש העתונות אינו אלא החופש להביע דעות ללא התערבות של המדינה. בעלות של עתון יוצרת חובה על הבעלים לספק לעתונאים חופש זה מהתערבות המדינה. הנה כי כן, על פי הגישה המסורתית, חופש העתונות פירושו החופש לפרסם עתון מבלי שהמדינה תתערב וללא אפליה. לכן כולל חופש העתונות גם את החופש מרישוי ואת החופש מצנזורה. גישה מסורתית זו מכירה בזכותו של הבעלים לבחור את העורך, הוא יכול לבחור במועמד מתאים בעיניו. בדרך כלל לדעותיו הפוליטיות של העורך תהא חשיבות לא פחותה מאשר ליכולתו העתונאית והניהולית. לפי גישה זו, האוטונומיה של העורך אינה אלא החופש שהבעלים מותיר לעורך. אי לכך, באם יש אי הסכמה יסודית בין השניים, היא על העורך להחליט, האם להמשיך לעבוד אם לאו. גישה זו מוצאת חיזוק בכך, שלבעלים אחריות במישור האזרחי ולעתים אף במישור הפלילי. במישור האזרחי אחריותו היא שילוחית. מאחריותו של הבעלים, בלשון הרע למשל, הסיקו, כי יש לאפשר לו לשלוט בפעילויותיו של העורך, על מנת שיוכל לדאוג לכך שלא יפורסמו דברים הנשמעים כלשון הרע. כל אשר נותר לעורך לעשות, הוא רק לדאוג שהמידע יגיע לעתון כראוי. היא זה האינטרס של הבעלים לדאוג, שלא ייכתבו בעתון דברים שיש בהם לשון הרע, ביזיון בית משפט, פגיעה בפרטיות או פגיעה בביטחון ובשלום הציבור. זהו המצב ברוב מדינות המערב. סיכם זאת Thomas Gibbons במאמרו *Freedom of the Press Ownership and Editorial Values* — (פורסם ב-Public Law, summer 1992, p. 279, 279-289).

שמה של ג'ואנה יחיאל מופיע בפעם האחרונה במסגרת של המערכת (5.1.1990)

Yehuda Levy
President and Publisher

Avi Golan Marketing Advertising Manager
Ronnie Friedmann Treasurer
Yosel Horn Press Manager
Ray Lewis Circulation Manager
Daphne Raz Manager, North America

THE JERUSALEM
POST

Erwin Frenkel
Editor

David Landau Managing Editor
Yaakov Reuel Editorials Editor
Shalom Cohen Op-ed Editor
Hanan Sher Supplements Editor
Joanna Yehiel Magazine and Feature Editor
Ronnie Hope Editor, International Edition

F. David Radler Chairman, Board of Directors

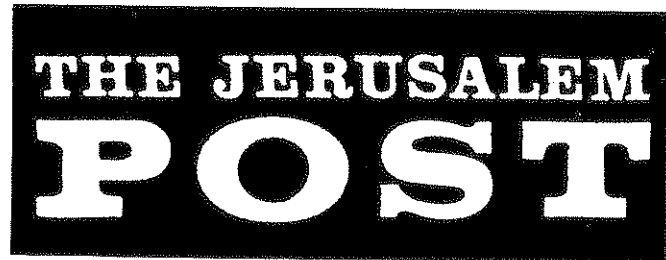
מקום שלממשלה אסור לעשות זאת, אלא בגבולות של הנחיות כלליות לגבי מדיניות. התערבות בפרטיהן של כתבות, גם אם היא באה בצורת הנחיות או עצות בלבד, עשויה לפגוע פגיעה חמורה בחופש העיתונות של העורך והעתונאים.
עמד על כך T. Gibsson במאמרו הנ"ל:

If freedom of press has any significance, other than the owner's economic right to start a newspaper or his liberty to speak, it is in its identity with editorial autonomy conceived in this sense of serving a public interest in communication. Preserving freedom of the press entails, then, the protection of the freedom to make editorial judgments on the basis of values that are independent of the partisan views of particular, powerful individuals. It does not imply the broader view that the media (as an institution) should be privileged, but it does suggest the value of finding some method of distinguishing the editor's function from the owner's interests.

(שם, עמוד 289)

האיזון השני – האיזון בין חופש הביטוי של בעלי העתון מזה ועורכיו מזה לזכות הציבור לדעת

גישתנו זו, לפיה לעתונאים זכות שהמו"ל לא ירבה להתערב בעבודתם, קיבלה משנה תוקף בעולם המערבי בתקופה שלאחר מלחמת העולם השנייה, כאשר החלה מתפשטת בעולם תופעה של פחות עתונים קטנים ומנופוליזציה של עתונים גדולים על ידי חברות מבוססות מבחינה כלכלית. בעבר יצאו לאור במדינות רבות, בעיקר במדינות גדולות, עתונים קטנים שונים בכל יישוב. דבר זה איפשר רב גוניות של דעות, באופן שהפרטים בציבור יכלו לבחור לעצמם את העתון הקרוב ללבם. עם הזמן השתלטו על העתונים חברות גדולות, באופן שהבעלות על העתונים החלה להיות מרוכזת במעט ידיים – חברות גדולות – ונולד הסיכון, שאם ניתן משקל רק, או בעיקר, לחופש הביטוי והעתונות של הבעלים, תיפגע זכות הציבור לקבלת אינפורמציה רב גונית ומאוזנת. אי התערבות המו"ל יש לה מספר יתרונות מבחינה ציבורית. ראשית, מתן חופש ביטוי לעורך והתערבות מינימלית בלבד של המו"ל, מטרתם למנוע את המצב, שמי ששולט מבחינה פיננסית בעתונות ישלוט גם בדיעותיו של הציבור. חופש העתונות, מבחינת האינטרס הציבורי, אינו החופש של הפרט להביע את דעתו, גם אם הפרט הוא בעליו של עתון. חופש העתונות פירושו, מבחינת אינטרס הציבור, קבלת מידע וחשיפה לקשת דעות רחבה ככל הניתן. לא אפשרות המימון צריכה לקבוע את הדעות שיימסרו לציבור. חופש העתונות מבחינת הציבור פירושו, שהציבור לא יקבל רק אינפורמציה וישמע רק דעות של בעל המאה, של בעל היכולת הפיננסית לנהל עתון. שנית, לקיומו של עורך כמתווך בין המו"ל לציבור יש חשיבות, מאחר

אין לשלול אותה מעתונאי שמסירת אינפורמציה והבעת דעות היא לחם חוקו. על כן התפתחה עם הזמן הגישה, שיש לתת משקל רב יותר לזכותם של עורך ועתונאים לחופש עתונות.

נראה לנו, בבחננו את האיזון הראוי, כי למו"ל של עתון הזכות, המוגנת על ידי חופש הביטוי שלו, לבחור לו עורך ועיתונאים כרוחו. הוא הדין כאשר לפיטוריהם. זכותו היא לפטרם אם צורת הכתיבה שלהם, הסגנון, מידת הביקורת שלהם על רשויות השלטון וצורת הביקורת, הדעות הפוליטיות שלהם וחוסר האיזון שלהם, או האיזון הנוטה את הכף לצד הנוגד את דעתו, אינם לרוחו. אך מרגע שהמו"ל גמר אומר שלא לפטר את העורך, אין הוא עוד חופשי להתערב בעבודתו של זה האחרון ללא הגבלה. כרי, כי הוא רשאי להנחותו בקווים כלליים, הוא רשאי לבקש ממנו לדאוג לכך, שהכתבות תהיינה מאוזנות יותר, ומוכן שהוא רשאי לפטרם אם דרך כתיבתו אינה נראית לו. אין לאפשר לו לשלול או להגביל שלא כדין את חופש העתונות של העורך על ידי התערבות יומיומית בצורת הכתיבה והערות על דעות המובעות על ידי העורך והעתונאים.

זאת ועוד. עמדנו על כך, כי העתונות חסינה בפני התערבות הממשלה. גם חסינות זו אינה מוחלטת. אך יש לתת לחופש העתונות, לחסינות מפני התערבות בה, משקל רב. על כן, באיזון בין חופש העתונות להתערבות הממשלה, יש לאפשר התערבות הממשלה רק במקרים חריגים, כגון, כאשר קיימת ודאות קרובה לסיכון בטחוני או גילוי סודות בטחוניים בעת מלחמה (ניתוח על האיוונים הללו, ראה: T. Barton Carter, M.A Franklin, J. B. Wright, *The First Amendment and the Fourth Estate. The Law of the Mass Media*, fourth editon New York 1988, עמוד 95 ואילך). ביקורת גרידא על הממשלה, שעשויה אולי לפגוע בביקורתה, לא יכולה לשמש נימוק להתערבותה של זו בחופש העתונות. בה במידה אין לאפשר התערבות בחופש העתונות של מו"ל, כאשר מטרתו להגן על הממשל על זרועותיו השונים, מפני ביקורת. בכך יהא משום התערבות עקיפה של הממשלה, וממילא פגיעה בחופש העתונות. עורך של עתון או עתונאי הפועל בכפוף לעורך, רשאי לבקר את רשויות הממשל, את הפונקציונרים שבו, כמו גם את דרך פעילותו. הממשלה אינה רשאית להתערב בכך אלא אם הוכחה, כאמור, סכנה בוודאות קרובה; המו"ל אינו רשאי להתערב בכך ולהגביל את חופש הביטוי של עורך או עתונאי

A letter from the publisher

Dear Reader,

Six months after Hollinger Inc. of Canada assumed ownership of *The Jerusalem Post*, we are privileged to present the first significant improvement in the design of one of our publications: The Weekend Magazine.

The new and colourful Weekend Magazine is a first step towards a better designed newspaper, illustrating some of the new technologies we are planning to adopt as we enter the 1990s. Other parts of *The Post* are also undergoing renovation and redesign. But, of course, our main efforts are still directed towards producing a quality daily newspaper with a full range of news reporting on the one hand, and with a wide spectrum of comment and features, on the other.

This colour magazine is the result of the skill and dedication of our staff members. I hope that it brightens your Shabbat each and every week.

Wishing you a peaceful and successful 1990,

Friday, January 5, 1990

6 The private world of the private eye

After years on the trail of philandering husbands, can paid snoops rest easy at night? By Larry Derfner

10 The decade of Dalia

If Dalia Shimko is Israel's 'film actress of the decade,' how come we haven't seen more of her? Calev Ben-David explains

14 Graceland, Jerusalem

Yes, it's the King himself - Elvis - amid the rolling Jerusalem hills, writes Carl Schrag

18 'The Veggie Philanthropist'

Tom Tugend finds a Los Angeles millionaire who's become the Jewish patron saint of the hungry and deprived

20 Fifty glorious years

Director Leonard Schach is celebrating a double anniversary, writes Helen Kaye

21 Where home is a hole in the dust

Rick Hardiman spent three years on China's remote Loess Plateau. He told Pamela Kidron that 'We were the first foreigners there since Marco Polo'

24 Cold comfort

Fashion by Silvia Cherbakoff
Photos: Poldi Schwartz

27 Beauty on the market

29 Postcard

Text: Robert Rosenberg Photo: Razi

30 Marketing with Martha

Martha Meisels

32 With prejudice

Alex Berlyne

34 Getting into a stew about cholent

Food: Haim Shapiro

36 All that glitters

Jewelry: Silvia Cherbakoff

38 Hooked on angling

What does a sporting carp do on a Friday morning? Try to steal the bait from footballer David Pisante, writes Michael Eilan

41 Book reviews

Edited by Alex Berlyne

45 Potboilers

Vivian Eden

46 'Ed Start, Garfield, Peanuts

47 The fifth column

Matt Nesvisky

Cover photograph: On the detective trail, see story on page 6. Photo by Hanoach Guthmann

Editor: Joanna Yehiel
Art Director: Mike Horton
Advertising Director: Avi Golan

שער המגזין השבועי של הג'רוזלם פוסט, 5.1.1990. שמה של ג'ואנה יחיאל עדיין מופיע (בפעם האחרונה). משמאל מודיע המר"ל, יהודה לוי, על השיפור בעתון, עם הופעת המגזין החדש. "המגזין הצבעוני הוא תוצאה של הכשרון והמסירות של חברי הצוות שלנו", ציין לוי. גב' יחיאל היתה ראש הצוות הזה

There is no guarantee that the press will not abuse the freedom it possesses under the autonomy model. And there are many ways in which it might do so. The press can exclude important points of view, operating as a bottleneck in the marketplace of ideas. It can distort knowledge of public issues not just by omission but also through active misrepresentations and lies. It can also exert an adverse influence over the tone and character of public debate in subtle ways, by playing to personal biases and prejudices or by making people fearful and, therefore, desirous of strong authority. It can fuel ignorance and pettiness by avoiding public issues altogether, favoring simple-minded fare or cheap entertainment over serious discussion. Even if the pressures for low-quality discussion come from the people themselves, as to some extent they do, the press acts harmfully by responding to those demands and hence satisfying and reinforcing them. It matters not whether the press is the instigator of what is bad or the satisfier of inappropriate demands originating in the people. In either case, the press can be an appropriate locus for reform.

מכאן חשיבותו של האיזון בין חופש הביטוי של הבעלים לזה של העיתונאים. סמכות הבעלים היא למנוע את אותו מצב המתואר על ידי Bollinger, לפיו חופש הופך להפקרות הפוגעת בציבור במקום להגן עליו. מ"ל ראשי, לדוגמה, לדרוש כי, בטרם יפורסם מאמר, יישמע הצד עליו נכתב המאמר. אך סמכות זו היא כללית וחלה רק במקרים קיצוניים אלה, שאם לא כן, אם ניתן בידי הבעלים והמו"ל סמכות רחבה, הרי הדעה האחת של הבעלים להמציא לציבור מידע חד צדדי, תיפגע בציבור על ידי יצירת "צוואר בקבוק" בשוק הרעיונות.

הנה כי כן, מבחינת האינטרס הציבורי וזכותו של הציבור לדעת, יש חשיבות למתן חופש ביטוי מירבי לעורך ולעיתונאים האוספים ידע ממקורות שונים, המיומנים לכך, ולא לאפשר לבעלים לעשות את העתון שופר לדעותיו הוא. עליו רק לדאוג לכך, שהדעות שהיינה מאוזנות והמידע הנמסר לציבור יהא מלא.

חופש העתונות עומד, אם כן, על שני אדנים. האחד, האוטונומיה של הפרט, היוצרת חזקה חזקה ביותר כנגד התערבות מדינה והתערבות אחרת בחופש הביטוי; והשני, העקרון של ויכוח ודיון ציבורי. המלומד Owen Fiss רואה בשניהם מנוף לקידום מטרתו הדמוקרטית של עקרון חופש הביטוי. Owen Fiss, *Why the press*, Harvard Law Review, p. 781 1987, הוא עמד על כך, כי

Autonomy may be protected, but only when it enriches public debate. It might well have to be sacrificed when,

THE JERUSALEM POST

והעורך והעיתונאים נבחרו לתפקידם בגין כישוריהם העיתונאיים ולא בגין אפשרויותיהם הכלכליות (שהוא הדין כשמדובר בבעלים) או יכולתם הגיהולית (שהוא הדין כשמדובר במו"ל). זאת ועוד. עורכים מקבלים מידע מעיתונאים רבים וממקורות רבים. הם אוספים ומרכזים מידע זה ועושים בו שימוש לשם העברת אינפורמציה לציבור. בכך נוצרים ריבוי ורבגוניות של מקורות אינפורמציה, שעה שהמו"ל אינו אוסף אינפורמציה אלא אך מביע את דעתו שלו או של בעליו של העתון.

חשיבותה של זכות הציבור לדעת, שורשיה בתורותיהם של John Milton ו-Milton John Stuart, והיא קיבלה תוקף מודרני על ידי השופטים Brandeis ו-Holmes. העתונות, בלשונו של השופט Holmes, הינה a marketplace of ideas. לדבריו:

But when men have realised that time has upset many fighting faiths, they may come to believe even more than they believe the very foundations of their own conduct that the ultimate good desired is better reached by free trade in ideas — that the best test of truth is the thought to get itself accepted in the competition of the market (*Abrams v. United States*, 250 U.S. 616, 630 (1919) (dissent)).

ראה L.A. Powe, Jr. *The Fourth Estate and the Constitution: Freedom of the Press in America*, University of California Press, Berkley, Los Angeles Oxford, 1991 p. 237) (וגם: באם המטרה מבחינת זכותו של הציבור לדעת, היא למסור לו מגוון של דעות, a marketplace of ideas על פי המטפורה של הולמס, הרי דבר זה לא יכול שיחבצע כאשר מי שקובע את הדעה בעתון, הוא המו"ל — דעתו היא אחת, הדעה שלו. וריאביליות תיווצר רק כאשר מספר עיתונאים גדול יאסף אינפורמציה וידווח עליה או יביע את דעתו על אירועים באופן חופשי. עתונות חופשית, באופן שניתנת יד חופשית לעיתונאים לפרסם שוק רחב של רעיונות, משפרת את רמת הדיון הציבורי. יחד עם זה יש ליכור, כי יש מחיר לעתונות חופשית, אוטונומית, מבחינת אינטרס הציבור. ייתכן מצב שבו עתונות חופשית עשויה, במקום לדרבן ויכוחים ציבוריים וקבלת החלטות, להוות למעשה איום עליהם, איום על קבלת החלטות איכותיות ובכך איום על עצם הערכים הדמוקרטיים שחופש הביטוי מייצגם. עמד על כך Lee C. Bollinger בספרו *Images of a Free Press* (שיקגו 1991), עמודים 26-27:

אכיפת חוקי ההגבלים העסקיים על הבעלות בעתונות – הגדלת רבגוניות האינפורמציה

אכיפת חוקי ההגבלים העסקיים על העתונות נוגדת את חופש העתונות. יחד עם זה, באם נאפשר רכישת בעלות עתונים ללא הגבלה ופיקוח, עשוי להיווצר מצב, בו חברה או פרט בעלי נכסים ישתלטו על מירב העתונות במקום מסוים. הדבר ימנע מגוון של דעות, וכך תפגע זכות הציבור לקבל אינפורמציה מגוונת ולבחור לעצמו את זו הנראית לו. מכאן, פגיעה מחד בחופש העתונות על ידי אכיפת חוקי ההגבלים העסקיים, מביאה מאידך להגנה על זכות הציבור לדעת, שלוחתו של חופש הביטוי. ואכן, כללים של וריאביליות בבעלות הופעלו בארצות הברית על חברות הטלוויזיה, כדי שהבעלות על עתונים שונים לא תתרכז במעט ידיים, אלא תיווצרנה בעלויות רבות – The multiple ownership rules. בנוסף אימצה הועדה המסדירה את פעילות הטלוויזיה בארצות הברית, כללים לעידוד בעלות של מיעוטים על אמצעי התקשורת (ראה D. H. Ginsburg & D. M. Botein & M. D. Director, *Regulation of the Electronic Mass Media; Law & and policy for Radio, Television, Cable and the New Video Technologies*, second edition, St. Paul, Minn., 1991).

כל אלה הם אמצעים הננקטים במדינות דמוקרטיות על מנת להביא לווריאביליות של אמצעי התקשורת, באופן שיימנע מצב בו הציבור מקבל אינפורמציה חד צדדית. המטרה היא, למנוע מצב בו בעל דעה אחת לכיוון זה או אחר ישתלט על אמצעי התקשורת. אותו רציונל מונח בבסיס הרעיון של הגבלת סמכותו של בעלים ומר"ל של עתון להשפיע השפעה גדולה מדי על תוכן הכתבות. יפים דבריו של השופט Musmanno בפסק דין *In re Mack* 386, Pa. (1956) 251; 126 A. 2d 679, אשר הובאו בהסכמה בפסק דינו של הנשיא שמגר ב"ש 298/86, 368 ציטרין ואח' נ. בית הדין המשמעתי של לשכת עורכי הדין במחוז תל-אביב ואח' פד"י מא(2) 337, 362 מול האותיות ה"ו, ובלשונו של הנשיא שמגר:

טוב לשוב ולזכור לסיכום, כי הסרת החיסיון מולידה רתיעה מפני הגילוי של המידע, ורתיעה זו מונעת מידע מן הציבור. עתונות ללא מקורות מידע היא כנחל אכזב שמימי יבשו, והחופש לפרסמה הופך או לחסר משמעות.

סיכומו של דבר, לבעלים ולמר"ל יש הגנה של זכות היסוד של חופש הביטוי, אך זכות זו מתאזנת לעומת זכותם של עורך ועיתונאים לחופש העתונות, להבעת דעות משלהם, חופש בעל חשיבות ראשונה במעלה בחברה דמוקרטית, המקנה למקצוע העתונות את ייחודו מחד, והמגן גם על זכותו של הציבור לדעת באופן שהוא מגן על הציבור מפני קבלת אינפורמציה חד צדדית של בעלים של עתון, אשר בדרך כלל גם אינו בעל ניסיון בעתונות וייחודו הוא יכולתו הכלכלית לרכוש את העתון ויכולתו האדמיניסטרטיבית של המר"ל לנהל את העתון. בין חירויות אלו יש לאזן באופן שאמנם לא תיפגע זכותו של המר"ל לחופש הביטוי, אך גם לא

for example, the speech of some drowns out the voices of others or systematically distorts the public agenda.

(בעמ' 786)

עמדנו על כך, שעורך ועיתונאי אינם ככל העובד. עמדנו על כך, שיש לתת משקל רב לחופש הביטוי והעתונות של עורך ועיתונאי, הן מבחינת האינטרס של העתונאים לחופש ביטוי במסגרת האוטונומיה של הפרט, ששונה מאינטרס של עובד רגיל לנעשה במקום עבודתו, הן מבחינת אינטרס הציבור לוויכוח ודיון ציבורי ולזכותו לדעת. יפים דבריו של השופט פרנקפורטר:

To be sure, the Associated Press is a cooperative organisation 'engaged in a commercial business for profit'. But in addition to being a commercial enterprise, it has a relation to the public interest unlike that of any other enterprise pursued for profit. A free press is indispensable to the workings of our democratic society. The business of the press ... is the promotion of truth regarding public matters by furnishing the basis for an understanding of them. **Truth and understanding are not wares like peanuts or potatoes.** And so, the incidence of restraints upon the promotion of truth through denial of access to the basis for understanding calls into play considerations very different from comparable restraints in a cooperative enterprise having merely a commercial aspect. (*Associated Press v. United States*, 326 U.S. 1 (1945))

השופט פרנקפורטר מצטט בהסכמה את דבריו של השופט Learned Hand ב"372-52, 362 F. Supp., לפיהם

Neither exclusively, nor even primarily, are the interests of the newspapers industry conclusive; for that industry serves one of the most vital of all general interests: the dissemination of news from as many different sources, and with as many different facets and colors as is possible. That interest is closely akin to, if indeed it is not the same as, the interest protected by the First Amendment; it presupposes that right conclusions are more likely to be gathered out of a multitude of tongues, than through any kind of authoritative selection. To many this is, and always will be, folly; but we have staked upon it our all.

(ראה גם T. Barton Carter et. al. הנ"ל בעמוד 498). מהאינטרס הציבורי לאפשר וריאביליות של מקורות אינפורמציה ודעות, נובעת חשיבותה של אכיפת חוקי ההגבלים העסקיים על הבעלות בעיתונים.

THE JERUSALEM POST

תפגעה זכותם של העיתונאים והציבור. איזון זה צריך שיעשה כך, שהבעלים והמו"ל יוכלו לקבוע את הקו הכללי, אך הם לא יתערבו בעבודתם היומיומית של העורך והעיתונאים. במידה והפער בין שני אלו – הבעלים והמו"ל מחד והעורך והעיתונאים מאידך – גדול באופן שלא ניתן לגשר ביניהם, קיימת זכותם של בעלים ומו"ל לפטר את העורך והעיתונאים, ולשאת בתוצאות הפיטורין כמתבקש מהחוק. משהמו"ל לא עשה כן, עליו לתת לעיתונאים במידה רבה יד חופשית בעבודתם. אין הפררוגיטיבה הניהולית שלו מאפשרת לו לפגוע בחופש העיתונות של העיתונאים. דוק. לא מדובר רק בכך שהמו"ל מנוע מלאיים על עיתונאים. די בכך שמו"ל מעיר לעיתונאים מה כדאי שייכתב ומה לא, באיזה מינוח רצוי להשתמש, האם ראוי לבקר אישי ציבור וחברי ממשלה וכיוצא באלו עצות והערות. התערבות המו"ל תהא לגיטימית כאשר העיתונאים יכתבו כתבות שיש ודאות קרובה שהן תפגענה בביטחון, למשל, או שהכתבות תפגענה במידה רבה מהסביר בפרטיות. הפגיעה בפרטיות מתאזנת אף היא לעומת חופש הביטוי על כל שלוחותיו (ראה לעניין האיזון בין ההגנה על הפרטיות וחופש הביטוי והעיתונות את מאמרו של שופט ה-Conseil d'Etat, הוא בית המשפט העליון למשפט מנהלי בצרפת, השופט Roger Errera: *Sur les justes limites de la liberte L'expression*, שפורסם ב-Esprit מחודש דצמבר 1990, בעמוד 82, וכן מאמרו: *Balancing Legitimate Rights: Freedom of the Press and Other Rights in French Law*, אשר פורסם ב-Communications Lawyer, אביב 1991, עמוד 14). יחד עם זה יש לבחון פרטיותו של מי נפגעת. שונה היא פגיעה בפרטיות של אלמוני לא ידוע מפגיעה בפרטיותו של איש ציבור. פגיעה בפרטיותו של איש ציבור אמנם כואבת יותר, מאחר והוא מוכר לרבים והמוניטין שלו עשויים להיפגע, אך מאידך עלינו לזכור, כי מטרתו של חופש העיתונות היא לאפשר ביקורת דווקא ובעיקר על אישי ציבור. באלה מעוניין הציבור ומעבר לכך, חוסר ביקורת על אישי ציבור עשוי לפגוע בשלטון החוק ובדמוקרטיה, באשר לא תהא כל בקרה על מעשיהם. על אישי ציבור להיות מוכנים לכך, שמכות תפקידם הם יהיו חשופים יותר לפגיעה בפרטיותם. למעשה הם ויתרו במידה רבה על פרטיותם בבחרם לפעול בתפקידים ציבוריים. באם לא נאפשר ביקורת עליהם, ייפגע אחד מערכי הדמוקרטיה החשובים.

בבחננו אלה מול אלה את כל השיקולים עליהם עמדנו, אנו מגיעים למסקנה, כי סביר מאד שהמו"ל, על פי גישתו לתפקיד

העיתונות בכלל ולתפקיד המו"ל בפרט, כמו גם לאור הדעות של העיתונאים שעבדו בגירוזם פוסט ערב החלפת הבעלות, השנויות מאד מדעותיו של המו"ל ומהשקפת עולמו, לא יכול היה להמשיך לעבוד עם העורכים והעיתונאים. מבחינה ניהולית, הוא ביקר להשליט סדרים חדשים, כגון: חתימה על שעות נוכחות. סדרים אלה, לגיטימיים כשלעצמם, היו לעובדים לצנינים, באשר הם הורגלו לחופש תנועה ולעבודה מתוך רצון חופשי ללא כפיית מבחינת עצם העבודה העיתונאית, מבחינת חופש הביטוי והעיתונות דעותיהם והביקורת שהם ביקשו למתוח על הממשלה, מדיניותה ראשה, חבריה ועובדיה היתה לצנינים בעיני המו"ל, והוא לא איפשר לעיתונאים חופש לכתוב כתבות ללא ביקורת שלו, התערבות שלו, אמנם לא באיומים ובדרישות אולטימטיביות, אך בעצות והנחיות חוזרות ונישנות. עתונאי צריך אולי להסתגל למשמעת שונה בעתון, אך אין הוא צריך להתפשר באשר להתערבות בשיקול דעת העיתונאית. מרגע ששני הצדדים החליטו לנסות לעבוד בצוותא, האיזון הראוי היה, שהמו"ל יקבע מדיניות כללית ולא יתערב בחיי היומיום של הכתיבה העיתונאית. בהתערבותו, אם כי לא באיומים אלא רק בשאלות והנחיות, יש לראות, כשמדובר בעובד שהוא עתונאי, שינוי נסיבות שאין זה סביר לדרוש מעתונאי שימשיך לעבוד בתנאים אלה. עמד על כך בית הדין הארצי לעבודה בעניין שלמה שמלי ואת' נ. המפלגה הקומוניסטית הישראלית (מק"י) אגודה עות'מנית קול העם בע"מ (דב"ע לד/354, פד"ע ר' 42 – להלן: עניין "קול העם"). שם נדונה עבודה במפלגה מסוימת, מק"י, כאשר חלקם של התובעים עבדו גם ככתבים בעתון המפלגה "קול העם". ההזדהות האידאולוגית היתה תנאי מוקדם יסודי ליציאת יחסי עובד-מעביד. המפלגה נקטה בשלב מסוים בקו מדיני חדש. העובדים כתבו לוועד המרכזי של המפלגה, כי הם עוזבים את המפלגה בשל אי יכולתם להשלים עם הקו החדש בו נקטה, ועל כן העובדים שעבדו בעתון "קול העם", הפסיקו לעבוד גם בו. בית הדין, בדונו בשאלה אם יש בכך שינוי נסיבות המזכה בפיצוי פיטורין כאמור בסעיף 11(א) הני"ל, קבע, כי בדרך כלל התפטרות עובד מטעמים שבאידאולוגיה, השקפתו בענייני מדינה, חברה, דת או כלכלה, אין לראותם כ"נסיבות...שביחס עבודה" לצורך סעיף 11(א) לחוק, כאשר הביטוי "יחסי עבודה" מתקרב לביטוי "תנאי עבודה". אך במקרה ספציפי זה פסק בית הדין, כי

שונה המצב כאשר מתקבל העובד לעבודתו, והעובד מסכים לעבוד דווקא בשל היותו בעל השקפה דתית, פוליטית או מדינית מסוימת וההזדהות הרעיונית המסוימת מהווה אחד התנאים המוקדמים, אם לא העיקרי שבהם, ליציאת יחסי עובד-מעביד. במקרים כגון אלה, ההשתייכות הפוליטית וההזדהות הם חלק מהכישורים הפועלים הדרושים... אין דומה עבודה זו לעבודתם של אלה העובדים בשירות מפלגה בתפקידים כגון מנהל חשבונות, נהג, חצרן, עובד תיק וכדו'. מאלה אין לדרוש הזדהות אידאולוגית מתמדת, כתנאי להמשכת עבודתם, ואלה אינם רשאים לקשור את המשך עבודתם בהזדהות.

"סעיף המצפון", צריך שהשינוי יהיה משמעותי, "Notable", היינו, שהשינוי יהיה בר הבחנה, לא רק על ידי העתונאים עצמם, אלא על ידי קוראי העתון והציבור הרחב (שם, עמוד 488). Raymond Lindon, במאמר — "La Clause de Conscience" dans le Statut des Journalistes (J. C. P. 1962 I), מציין, כי הסעיף מגן על אותם עתונאים שבעתונם חל שינוי באופי או באוריינטציה, באופן שיהא על העתונאים לכתוב בניגוד למצפונם. המחבר עומד על כך, כי המחוקק ראה חשיבות עליונה במתן אפשרות חפשית לעתונאי לכתוב על פי מצפונו ועל כן ראה לנכון לחוקק סעיף מיוחד בעניין זה. הדבר נובע מההכרה באחריותם של העתונאים ובצמצומם. אין להתערב בעבודתם.

כך ראה זאת בית הדין הארצי לעבודה בעניין "קול העם". זהו ייחודו של עתונאי כעובד; סטייה משמעותית מהקו של העתון על ידי הבעלים, יוצרת נסיבות בהן יש לראות עתונאי שמתפטר כזכאי לתנאים כאילו פוטר. זהו גבולה של הפרורגטיבה הגיהולית כשמדובר במו"ל של עתון — הפרורגטיבה הזו שלו מסתיימת במקום שזכותו של העורך לחופש העתונות מתחילה.

התובעת ניסתה להמשיך לעבוד עם המו"ל החדש. אף המו"ל, מר לוי, ניסה להמשיך לעבוד עם הצוות הקיים. בגלל הבדלי השקפות — הן השקפות מהותיות המייצגות עמדות פוליטיות שונות והן השקפות באשר למידת הלגיטימיות של התערבות המו"ל בעבודת העתונאים — נוצרו נסיבות בהן לא יכלו שני אלו, המו"ל מחד והתובעת וחבריה מאידך, להמשיך לעבוד יחד. התובעת לא התפטרה מיד עם החלפת הבעלות. הנסיבות נוצרו עם הזמן. בכל פעם נוסף עוד נדבך לחילוקי הדעות באשר ללגיטימיות ולמידת המעורבות של המו"ל. התובעת התריעה על כך, שוחחה עם מר לוי, אך הקונצפציה של צורת עבודת המו"ל היתה שונה מאוד בין השניים. הקש ששבר את גב הגמל היה הצטרפות מר לוי לוועדת העורכים באופן שהוא יהפוך, לפחות דה פקטו, לעורך ראשי. הנה כי כן, זכאית התובעת לפיצויי פיטורין על פי הסיפא של סעיף 11(א) הג"ל.

זכאות התובעת לפיצויי פיטורין בגובה 180%

כאמור הוכח בפנינו נוהג, לפיו שולמו בשנים האחרונות 180% פיצויי פיטורין למתפטר ומפוטור כאחד. מכתבי פיטורין רבים לעובדים אחרים והעדויות הוכיחו זאת. המכתבים מתייחסים לקבלת פיצויי פיטורין "כנהוג" — 180%. לא הובאו לפנינו ראיות לסתור זאת. זאת ועוד. כאשר התחלפה הבעלות, הודיעו הבעלים והמו"ל החדשים, שכל מי שירצה להתפטר והנהגלה תסכים לכך, יקבל 180% פיצויי פיטורין. המטרה היתה לצמצם את מספר העובדים לשם הבראת המצב הכלכלי של החברה הנתבעת. העורכים, התובעת וחבריה העתונאים החליטו לנסות להמשיך לעבוד בשיתוף עם הנהגלה החדשה. מר רדלר ומר לוי הבטיחו, שיאפשרו להם להמשיך לעבוד באותם תנאים. יש לראות את התקופה עד להתפטרות קבוצת העתונאים והתובעת בתוכם, כתקופת ניסיון הדדית שנעשתה מתוך

לא כן הדבר בעבודתם של אלה העוסקים בהבטחת קיומה הרעיוני והארגוני של המפלגה, הפעלת מוסדותיה המרכזיים של המפלגה, ניהול אגפיה ומחלקותיה, פעילות הסברה ותעמולה — בכל אלה לא יעבור אדם אלא מתוך הזדהות פוליטית מלאה עם המפלגה. חלפה ההזדהות — מובא המקרה לסעיף 11 (א) סיפא, לחוק, באשר אין לדרוש מאדם להמשיך ולשרת נאמנה מפלגה, לאחר שנוצר קרע רעיוני בינו לביתה; וכשם שמק"י רשאית היתה לפטר את העובדים בשל הדרך המדינית של המפלגה, מבלי שתעבור על האיסור "לא תפלה", כן לא היה מקום לדרוש מהעובדים שימשיכו לעבוד, שעה ששונה הבסיס ששימש להסכמתם לעבוד. בהיווצר מצב של קרע רעיוני, אין עוד רלבנטיות לשאלה... מי מן הצדדים "יסטה" מהקו האידיאולוגי — המפלגה או העובר — שכן בין כה וכה נוצרו נסיבות שביחסי עבודה, שבהן לא יוכלו עוד לדרוש מן העובד כי ימשיך בעבודתו, ואם יתפטר — דין ההתפטרות כדין פיטורים, והוא זכאי לפיצויים" (עמ' 45).

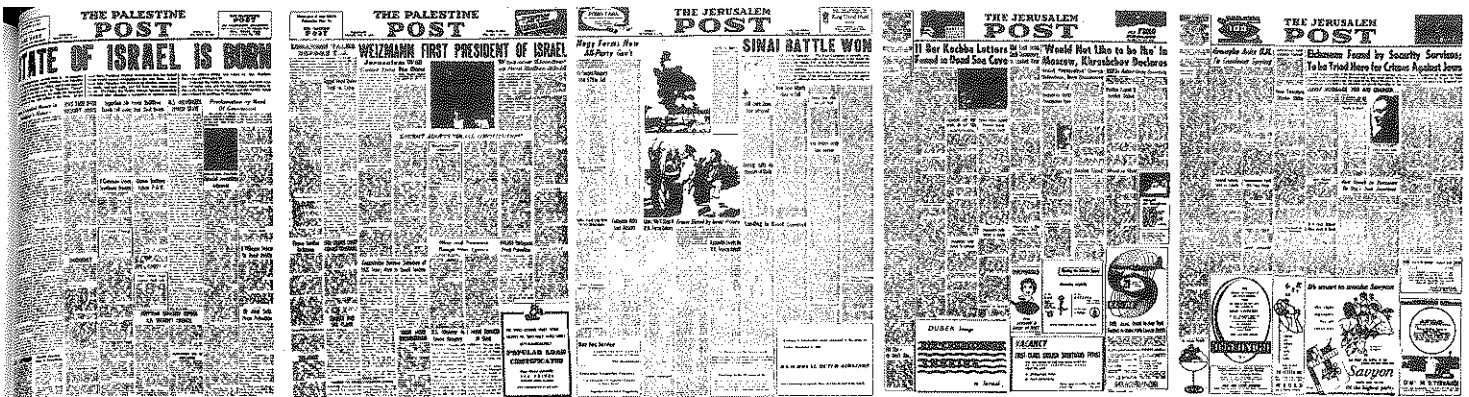
יש לציין, כי החלק הששי של ה- Code du Travail הצרפתי מה-25 למרס 1935, בפרקו הראשון, עוסק בעתונאים. תת הפרק השני עוסק בהתרת חוזה העבודה של עתונאים. סעיף L. 761-5 L. קובע את גובה פיצויי הפיטורין במקרה שעתונאי מפוטר על ידי המעביד. סעיף L. 761-7 לאותו חוק מציין באילו מקרים יהיה עתונאי זכאי לפיצויי פיטורין ולזכויות לפי סעיף L. 761-5 הג"ל. שני המקרים הראשונים דנים בהפסקת פירסום העתון. המקרה השלישי בו יהיה עתונאי זכאי לפיצויי פיטורין, הוא המקרה בו חל שינוי משמעותי באופי או באוריינטציה של העתון, באם שינוי זה יוצר עבור העובד מצב העשוי לפגוע בכבודו, בשמו הטוב באופן כללי או בעקרונותיו, במצפונו:

Changement notable dans le caractere ou l'orientation du journal ou periodique di ce changement cree, pour la personne employeee, situation de nature a porter atteinte a son honneur, a sa reputation d'une maniere general, a ses interets moraux.

בתרגום חופשי קובע הסעיף:

שינוי משמעותי באופי או באוריינטציה של עתון או ירחון, כאשר שינוי זה יוצר עבור העובד מצב בעל אופי, שלפי הכרתו, פוגע בכבודו, במוניטין שלו באופן כללי, באינטרסים המוסריים שלו.

סעיף זה מכונה "סעיף המצפון" — "La clause de conscience" בספרו *Libertes publique et droits de l'homme* (פריז 1988) מציין Jacques Robert (עמודים 487 ואילך), כי הסעיף מאפשר לעתונאי, במקרים המוזכרים בסעיף, לשים קץ לחוזה העבודה בלי לתת הודעה מוקדמת למעביד על הפסקת עבודתו, והוא יהיה זכאי לפיצויי פיטורין כמפוטור. במקרה של שינוי בעלות של העתון, כאשר השינוי בבעלות מביא עמו שינוי יסודי, עקרוני, הפעלת "סעיף המצפון" אינה מעוררת בעיות כלל. אשר לשינוי באוריינטציה הפוליטית של העתון, הרי, על מנת שניתן יהיה להפעיל את

“UP FRONT”

News flashes from the State of Israel's first forty years.

A reader from the pages of The Jerusalem Post.

Text selected and teacher's guide prepared by Natalie Hess.

סיכום 40 שנות המדינה בגיליונות הגירוזלם פוסט - עמוד השער. החוברת הכוללת עשרות מעמודיו הראשונים של העתון הופיעה ב-1988. זמן קצר אחר כך החליף העתון בעלות

השבועי, אותו היא ערכה, וזאת לאחר צימצום צוות העובדים שלה כחלק מתכנית ההכרעה. התובעת עשתה כמיטב יכולתה, על מנת לעמוד בדרישה של שינוי הפורמט, ועבדה שעות רבות מעבר לשעות העבודה הרגילות. הדבר נעשה מתוך רצון כן לשתף פעולה עם המו"ל. כתקופה זו נבצר ממנה לצאת לשבתון. התפטרותה היתה פתאומית לאור נסיבות שנוצרו – הפגיעה בעורך מר פרנקל. ההתפטרות היתה כמעט בלתי נמנעת לאור הנסיבות שנוצרו, וכאמור, יש לראותה כפיטורים. הטענה, שהיה על התובעת לצאת לשבתון תוך תקופת העבודה, לוקה לכן בחוסר תום לב. על הנתבעת היה להעריך את ויתורה של התובעת לצאת לשבתון. על כן היא זכאית לפדיון שכר השבתון.

סיכומו של דבר, התובעת זכאית לפיצויי פיטורין בגובה 180% בניכוי הסכום שעמד לזכותה או שולם לה מקופת הגמל על חשבון פיצויי פיטורין בלבד. התובעת, בכתב תביעתה המתוקן, נקבה בסכום פיצויי פיטורין המגיעים לה על בסיס המשכורת האחרונה כולל משכורת שלוש עשרה, ברם, הגענו למסקנה שיש לחשב את בסיס המשכורת לצורך פיצויי פיטורין ללא התחשבות במשכורת השלוש עשרה. כן זכאית התובעת לפדיון שכר של שלושה חודשים בגין השבתון בסך 13,017 ש"ח.

פיצויי הלנה

התובעת אינה זכאית לפיצויי הלנת פדיון השבתון. סכום זה משולם כפיצוי בגין הפרת חוזה בכך שהופרה זכותה לשבתון, ולא כשכר עבודה. דינו כדין פדיון חופשה ותמורת הודעה מוקדמת, המשתלמים לאחר סיום יחסי עובד-מעביד. אשר לפיצויי הלנת פיצויי פיטורין, אין התובעת זכאית להם. התובעת קיבלה כ-100% פיצויי פיטורין, היינו, היא קבלה פיצויי פיטורין על פי חוק. הסכום שהולך הוא התוספת הניתנת מכוח הסכם או הבטחה. אלה אינם פיצויי פיטורין על פי חוק ועל כן אין הם נושאים פיצויי הלנת פיצויי פיטורין. יחד עם זה אלה הם חובות שהתגבשו, ועל כן יש לשלמם בערכם הריאלי, היינו, כשהם נושאים הפרשי הצמדה וריבית כחוק מיום 9.1.1990 (אנו פוסקים הצמדה רק מיום זה ולא מיום הפסקת יחסי עובד-מעביד, משום שכך נתבע בכתב התביעה המתוקן).

הנתבעת תשלם לתובעת הוצאות משפט בסך – 3,500 ש"ח תוך 30 יום מיום המצאת פסק דין זה.

ניתן היום, ד' אייר התשנ"ג (25.4.1993).

מר יוסף הדני, נציג ציבור

אלישבע ברק, שופטת

רצון טוב הדדי. כאמור, עבודה עתונאית אינה עבודה רגילה. יש לאפשר לשני הצדדים תקופת ניסיון של עבודה משותפת עם החלפת המו"ל והבעלים. גם מסיבה זו יש לראות את ההבטחה לשלם 180% למי שמתפטר לאחר החלפת הבעלות, כחלה גם על התובעת וחבריה המתפטרים עמה. התובעת זכאית, אם כן, לפיצויי פיטורין בגובה 180% בניכוי הסכום שהיה בקופת הגמל על חשבון פיצויי פיטורין בלבד, וכך אנו מצהירים. אין אנו נוקבים בסכום לו היא זכאית, מאחר שבכתב תביעתה היא כללה בחישוב את המשכורת השלוש עשרה. להלן נעמוד על כך, כי היא אינה זכאית להכללת סכום זה בחישוב פיצויי הפיטורין.

חישוב השכר האחרון המהווה בסיס לחישוב פיצויי פיטורין

התובעת טוענת, כי היא זכאית שתחושב בשכרה גם המשכורת השלוש עשרה. טענה זו אין לקבל. סכום זה אינו חלק מהשכר המהווה בסיס לחישוב פיצויי הפיטורין. זאת משום שסעיף 31 לחוק פיצויי פיטורין קובע, שהרכיבים שיובאו בחשבון לצורך חישוב פיצויי פיטורין יקבעו בתקנות. בית הדין הארצי לעבודה עמד על כך

שהכנסת היתה ערה לכך שלא "שכר העבודה הכולל" אלא רק המרכיבים שיקבעו לכך בתקנות יובאו בחשבון שכר העבודה לענין פיצויי פיטורים". המחוקק נקט לשון ציווי הן לענין התקנת התקנות והן לענין מרכיבי השכר שיובאו בחשבון" (דב"ע לב/21-3 שמואל מרגלית נ. בנק איגוד לישראל בע"מ, פד"ע ד', 7, 11 מול האות ה').

תקנה 1 מפרטת את הרכיבים הללו, ובהן שלוש תוספות מעבר לשכר היסוד – תוספת ותק, תוספת יוקר המחיייה ותוספת משפחה. תוספות אחרות הכלולות בשכר העבודה, בהן משכורת שלוש עשרה, אינן כלולות בתקנה, ועל כן נפסק שאינן רכיב במשכורת הקובעת לצורך חישוב פיצויי פיטורין.

התביעה להכללת משכורת שלוש עשרה בחישוב הבסיס לתשלום פיצויי פיטורין, נדחתה.

פדיון דמי שבתון

הנתבעת מודה, כי אכן התובעת היתה זכאית לשבתון בן שלושה חודשים, אך היא טוענת, כי אין היא זכאית לפדות את השכר בגין השבתון לאחר סיום יחסי עובד-מעביד. התובעת פנתה לעורך, מר פרנקל, בבקשה לנצל את זכותה לצאת לשבתון. הוא ביקש ממנה להמשיך לעבוד ולדחות את יציאתה לשבתון מאחר שהוא ביקש לבסס יחסי עבודה תקינים עם המו"ל החדש. בנוסף לכך, ביקש ממנה מר לוי, המו"ל החדש, לשנות את הפורמט של המוסף